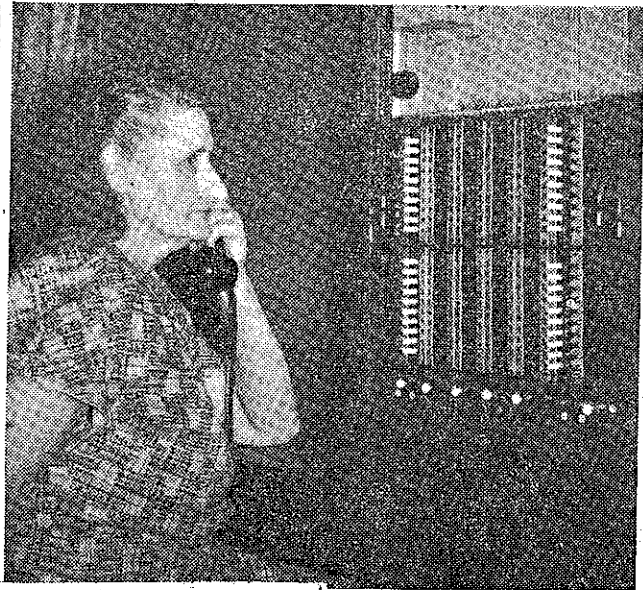

Blåviks-fru med sjuk make har '24 timmars arbetsdag'

de. Även om det inte alls ligger för hennes psyke att låta tala om sin uppoffrande gärning i det tysta. Låt oss berätta något om hennes arbetsdag och den miljö, i vilken hon utför sin strävsamma gärning.

För omkring tio år sedan blev hennes man sjuk. De första åren söktes olika läkare och lades ut stora summor för att bringa honom hjälp, men ingen bot fanns utan hans tillstånd blev sämre och sämre. Fru Pettersson får nu sköta honom som ett hjälplöst barn. Hon måste tvätta honom, raka honom, ta på honom kläderna och hjälpa honom från sängen till en stol, ett par meter därifrån. Där sitter han tills han blir trött och åter måste läggas ned. Men han kan inte själv röra en arm, inte ta i den minsta sak med sina händer, inte ens vifta bort en fluga. Varje natt väcks hon flera gånger och måste upp och hjälpa den sjuke, vända på honom, skaka om kudden och lägga hans armar tillräta.

Så har hon hållit på år efter år, natt och dag, med oändligt tålamod och kärlek. Men utöver denna krävande sköterskegärning har hon många järn i elden. Hon sköter nämligen Blåviks telefonväxel och gör detta till allmän belåtenhet. Hon vårdar väl markens hem. Hon väver mattor och har också god kontakt med skötseln av gården, som arrenderas av en son och dennes maka.

Det är vackert i Blåvik. Och om det är ett allmänt omdöme, så gäller det särskilt om själva kyrkbyn och Blåviks anrika gård. En gång lär det ha varit ganska stenbundet här, men med seg energi har det brutits sten och röjts upp. En som inte spart sig därvidlag är Ture Johansson, som i sin krafts dagar var en outtröttlig arbetsmyra. Nu ligger gårderna nära mangårdsbyggnaderna släta och fina och väl beredda för värbuket. Sonen, tillika arrendator på gården, och hans maka är ute med traktor och redskap och barnen gläds åt värsole och allt nytt, som kommit som ett trollslag. Utanför i viken håller de sista flaken av den blåsvarta, porösa isen på att försvinna, och snart ligger Sommens vackra fjärdar åter helt öppna för en ny, välsignad sommar.

Men inne i mangårdsbyggnaden ligger gårdens ägare Ture Pettersson på sin säng och bidar. Han har ofta anledning att kalla på sin Anna, som ambulanser mellan växelbordet, köksbestyren, sjuksängen och vävstolen. Och där hon går fram härskar pliktuppfyllelsen och välviljans stora lugn. Hemmet andas trivsel och stark känsla för tradition och släktband.

Blåviks gård har varit i släktens ägo sedan 1690-talet.

Nu är Blåviks gård inte en gård vilken som helst för sjuke Ture Pettersson och hans duktiga maka. De berättar om att med undantag för åren 1907-35, den varit i släkten sedan 1693, då den ägdes av Boxholms bolag. På 1600-talet pantförskrevs gården till major Gabriel Gyllenstahl, som även ägde Liljeholmen m. fl. gårdar. År 1707 dog Gyllenstahl och gården ärvdes av kommandörkapten Erik Ahlfort. Ture Petterssons farmor var född Ahlfort och med den korta anteckningen har vi alltså knutit till traditionen. Självt brukade han gården från 1921, först på arrende men från 1935 som ägare, och fram till 1942. Nu är det sonen, kyrkovården Allan Pettersson, som brukar Blåviks gård.

Tjocka volymer med beskrivningar på gods och gårdar och speciella maskinskrivna utredningar om just Blåviks gård samt tidningsartiklar m. m. vittnar om makarna Petterssons traditionstrohet. Och tack vare fru Anna kan gårdens ägare alltjämt tillbringa sina dagar i denna miljö.

Omöjligt att säga när arbetsdagen börjar och slutar.

Vi ber fru Pettersson berätta något om sin arbetsdag, men hon behöver bara ge några antyd-

Hjältemodigt värv i tysthet

— Hade jag inte så stark och duktig hustru, ginge det inte att stanna hemma, för jag kan ju inte reda mig själv med något. Men hon arbetar 24 timmar på dygnet. Tyngst har jag det väl själv, men därnäst kommer hon.

Det är hemmansägaren Ture Pettersson på Blåviks gård i Blåvik som ger sin goda maka det betyget, när vi inbjudit oss själva till ett besök i anslutning till artikelserien "Värd en blomma". Det råder inte heller några tvivel om att fru Anna Pettersson är värd både blommor och erkännanden. (Forts. A sid. 5)

ningar för att bilden skall bli tämligen klar. Det har redan sagts, att hennes man är helt beroende av hennes värd. Telefonväxeln är formellt öppen från kl. 7 till 21 och kräver alltså ständig passning. Men inte så sällan händer det att det blir telefon på natten efter stängningstiden, och det är klart att hon hjälper folk tillräta då också. Maken ska ju hållas snyggt och matas. Han vill också veta litet från världen utanför hemmets väggar och är intresserad för tidningar. Då har hon att välja mellan att hålla tidningen framför honom eller att själv läsa högt. Det blir inte långa stunder att sitta i ro någonstans, men ändå har hon i gång en vacker mattväv i härlig rosegång tillsammans med sonhustrun. Nästerna erbjuder ju aldrig sammanhängande sömn. Ibland brukar maken exempelvis på morgonen säga: — Nu har jag väl varit snäll i natt, som inte väckt dig mera, än fyra gånger!

Nog är det uppriskande att komma ut ibland folk någon gång. Men det går inte att vara borta från maken så lång tid som för ett besök i den närbelägnade kyrkan på söndagen, utan att någon annan ser till honom. Självt förklarar han också, att han blir så ängslig när inte hans Anna är hemma hos honom. Som hon ju annars är nästan jämt. Någon gång har man tack vare sonens bil lyckats få med den sjuke ut på någon kortare färd, men det kan ju inte bli så ofta.

Tack i bunden form, fastän den sjuke inte kan skriva.

Fastän fru Anna har en ytterligt krävande arbetsbörda och sällan eller aldrig får vila ut, får hon dock säkert också känna varm tacksamhet strömma emot sig. Där maken ligger och mediterar kommer han ofta åter in på tankarna av sin egen hjälplöshet och han vill ge uttryck för sin tacksamhet för all hjälp han får. Ibland ger han sitt tack bunden form, som t. ex. vid sin 60-årsdag förra året. Vi återger några strofer, som gäller de allra närmaste, maken Anna, sonhustrun Kerstin, sonen Allan och dessa unga makars förtjusande barn:

Pressblomster för pliktjänsta

I dag överdöcker vi med varm hand "Pressblomster" till fru Anna Pettersson, Blåviks gård, som med aldrig sviktande pliktjänst och självuppsatt kärlek väver en beundransvärd gärning. Hennes man har under omkring tio år varit sjuk och är alldeles hjälplös, så att hon måste sköta honom som ett litet barn. Fastän hon skötar på strängt bunden av denna uppgift sköter hon väl sitt hem och förbehåller sig Blåviks telefonväxel till allmän belåtenhet.

TT 15 5 58

Hav tack, min hulda maka, för all din hjälp jag får, Att jag är något bruten du mycket väl förstår, Men aldrig någon klagan från dina läppar går, Om bara jag behöver, blott mera hjälp jag får.

Hav tack, du snälla Kerstin, du kyrkovårdamors ty även från din sida är hjälpen alltid stor, och icke någon klagan jag tror det från dig går — ibland det kan ju hända, du tycker jag är svår!

Hav tack, du käre Allan, du är ju hedersvärd, Jag tror att du är stolt att vara kyrkovärd, Om jag skall in i bilen, och kommer nåt på kant, Du lyfter mig ju då som en liten vant.

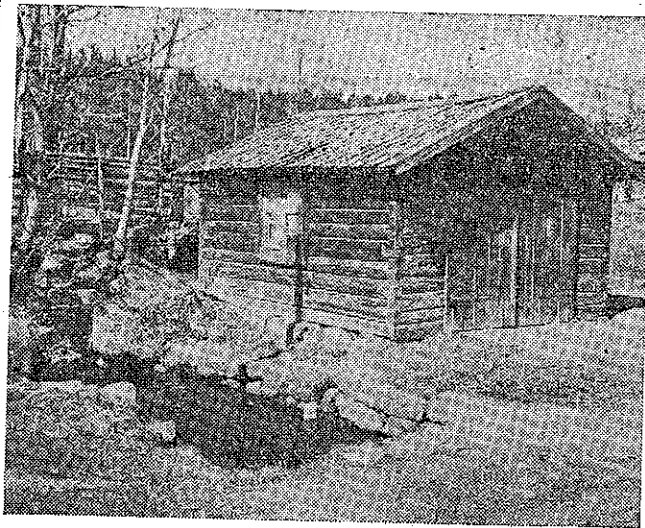
Hav tack, du lille Björn, som gårdens stolthet är, Jag tror att du blir starkare än själve fader Per, Om handen för mig skakar och faller ned på karm, Du är så kvick som tanken och lyfter upp min arm.

Hav tack, du Ann-Charlotte, som är vår husregent, Du säger alltid från, och det så bestämt, Men om bara farfar en enda vink dig ger, Strax med lilla handen då honom hjälp du ger.

Under vårt besök blev vi snart övertygade om, att Ture Petterssons tacksamhet i bunden form på en högtidsdag också har djup förankring i vardagen. De närmaste måste förstås delta i ett improviserat kafferep med läckra wienerbakverk och blommor på bordet. Runt om pryds väggarna med levande konst, vald med känsla och smak. Det är så innerligt rart mellan smättingarna och farfar och farmor. Ett oblikt öde har inte kunnat förta trevnaden och hemkänslan. Pliktjänsta och kärlek i hemmet står i harmoni med värsole över den traditionsrika, vackra Blåviks gård.

Mårten Stubb.

Meditationer kring en gammal smedja

Den gamla smedjan i Tenbäcken.

För de tusende bilburna, som i nutida hetsjakt ringlar fram igenom vägkurvorna vid storskogens gräns på väg 83 vid Tenbäcken saknar säkert den gamla smedjan intresse. Den har väl inte heller nu någon samhälls- eller uppgift för bygden, där den legat, ingen vet hur länge. Men för den, som sprungit omkring här på bara fötter som barn när seklet var mycket ungt, hört klangen från stället, fått smak på smemors karameller och långat äling i bäcken, är den gamla smedjan ett kärt minnesmärke.

Här härskade alltså sme'n, som vi i dagligt tal alltid kallade honom. Han förde med van hand sin hammare, och klanget från stället rullade som en det trägna arbetets symfoni ut mellan stugknutarna i den lilla byn. Vi pojkar var inte ovälkomna in till sme'n, men det var strängt förbjudet för oss att hamra på hans städ, för då kunde vi göra ärr i dess vackra yta. Sme'n hade i yngre dar sett sig omkring litet vidare i världen, sades det, och han kunde berättas om hur expressångaren klöv Atlantens böljor. På barns sätt hörde vi gärna de erfarnas utläggningar och fantiserade om livets möjligheter långt bakom skogen, bortom Grytbacken eller Säbydal.

Det var mångahanda ting sme'n kunde och måste kunna för att betjäna allmänheten, men en dag om året var det särskild stormönstring utanför hans smedja. Det var när betesdjuren från en rätt vid trakt skulle släppas ut på allmänningen för en ny sömmar och alla djuren först märktes.

Då var det ett rörligt liv omkring smedjan vid bäcken. Djuren var trötta på den långa vinterns instängdhet och ystra inför det nya. De råmade och vrenskades och skällorna skramlade i olika tonarter. Allmänningens ärtalsmärke brändes in på hornen och den pikanta fräna doften av bränt horn stack i näsan. Folk från bygden utväx-

lade de senaste nyheterna, livade upp gamla bekantskaper och knöt även någon ny. Så släpptes djuren ut i den stora skogen, där mängden envig utkämpades bland dem, innan det stod klart, vilka som hade makten. En ny tid hade kommit med sol och blom och humlesurr kring allmänningens smala stigar.

Men det fanns något mer som drog vid smedjan i Tenbäcken. Smemor, som vi brukade kalla smedens gumma, gjorde välsmakande karameller efter egna specialrecept, och femtio år har inte kunnat utplåna minnet av hur det vattnades i munnen, när vi såg hennes sortering. En typ genomskinliga gula karameller innehöll mandelbitar, en annan typ var röda med en frisk, skarp smak, en tredje sort smakade ingefära o. s. v. Hon sålde också godsaker från fabrik, men sorteringen därav var inte stor. Främst rörde det sig om choklad med beteckningen »reffel» eller »e druva». Vi handlade för två öre ibland, men för 10 eller 20 när vi skulle riktigt slå på stort. Välsignade smemor, vad du glädde oss med ditt enkla sockerbagarknäp!

Det verkliga pojknöjet i smedjans närhet var annars när vi fångade äling i bäcken. De åtrådda små fiskarna stod i stim under brostenarna och höljorna och kunde väl ha fångats i massor. Men vi tyckte det var likasom mera lockande att fånga dem en och en. Älingen var ju bra till agn vid aborrifiske i Sommen eller Vernerstängölen, men mest fiskade vi den nog för fiskets egen skull.

I ångsmarken vid bäcken växte det frodiga ångsbollar och underskön förgätmigej i försommartid, och längre upp i backarna stod primulastånden tätt, tätt. Men det kunde också hända att det vankades äventyr ibland. Tänk att på banvaktens dressin få känna den verkliga fartens tjusning

eller att segla med en ihopbunden flotte i Tismetor! Eller att med torgböndernas tysta medgivande hänga efter och sitta på liggfjädersvagnens fjäderblad tills baken somnade, och så höra bruntes taktfasta trav. Men en verklig fasa för varje körsven var det nya tidens vidunder, som kallades automobiler. De kom så sällan, men

S. Göstring

En konstförsäljning

hölls på lördager i f. ålderdomshemmet, Blåvik. Försäljningen hade tilldragit sig stort publikintresse, och ett 30-tal bilar från nära och längre bort belägna orter hade parkerats invid kyrkan. Dessutom kom tillresande med buss samt båtledes. När försäljningen så småningom kunde börja, hade bortåt ett par hundra personer samlats vid försäljningsstället. Priserna på de utställda tavlorna var genomgående låga, och ett 50-tal målningar fann köpare för priser mellan 100 och 200 kronor. Det något disiga vädret hade säkert avskräckt en del spekulanter, men köplusten var överlag god. De dyrare konstverken, såsom Olle Hjortzberg, Ragnar Persson och Olle Osson — Hagalund, kunde dock ej säljas för de bud som avgavs. Möjligen kommer dessa jämte ett 40-tal andra, som återstår, att säljas vid senare tillfälle. Blåviks konstinresserade komminister Nils Järvarhammar ledde själv försäljningen.

Södra Göstrings kommunalfullmäktige

behandlade vid sitt senaste sammanträde en remiss från länsstyrelsen angående äganderätten till Blåviks ålderdomshem. Fullmäktige beslöt vidhålla sin tidigare ståndpunkt och sitt yttrande i ärendet. Till att föra kommunens talan i frågan inför länsstyrelsen utsågs hrr Anders Polstam, Sven Malmqvist och Allan Karlsson.

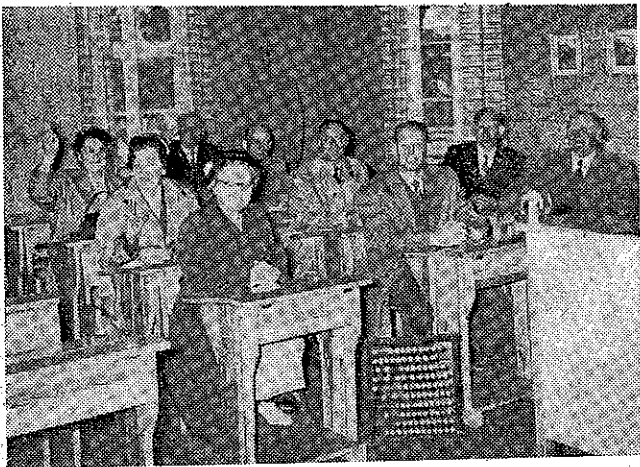
Till Björke SK anslogs 300 kr., Ekeby — Holavedens SK 500 kr., Strålsnäs byggnadsförening 600 kr., Malexanders byggnadsförening 500 kr., och Malexanders IF 500 kr. Vidare godkändes av kommunalnämnden föreslagna höjda löner åt kommunens tjänstemän samt pensioner åt tre tidigare fjärdingsmän. Ett förslag om ytterligare utbyggnad av vatten- och avloppsledningarna i Strålsnäs till fyra tomter för en kostnad av cirka 5.000 kr. bifölls. Fullmäktige godkände förvärv av skoltomten Hultekil 1:10 av hr Torsten Ragnar. Vidare beslöts uppföra en bekvämlighetsinfästning vid badstranden i Malexander för 1.200 kr. Till ombud vid sammanträden angående ny polisdistriktsindelning valdes hrr Anders Polstam, och Ivar Andersson. Fattigvårdsstyrelsen fick i uppdrag att för rivning försälja gamla ålderdomshemmet i Asby. En framställning från Boxholm om att den e. o. skolkökslärarinnetjänsten skulle ändras till ordinarie bifölls. Timpningen till brandmanskapet vid övningar samt brandsyneförrättare höjdes från 2:50 till 3 kr. Slutligen beslöt man att försälja den gamla brandbilen i Malexander.

någon gång ibland. Då flydde folk och få från vägen och det sades hårda ord om otyget.

Jag ser att det pendlar nära 80 km. på mätaren när vi susar förbi den gamla smedjan. Det är nya tidens melodi och rytm. Då ser man inte blomorna på ången, då hör man inte klanget från stället, då tänker man inte på om det finns älingar i bäcken under brostenarna. Men smen och smemor ägnas i alla fall en varm hälsningens tanke av åtminstone en bilist.

Mårten Stubb.

ÖC.
21.6
56.

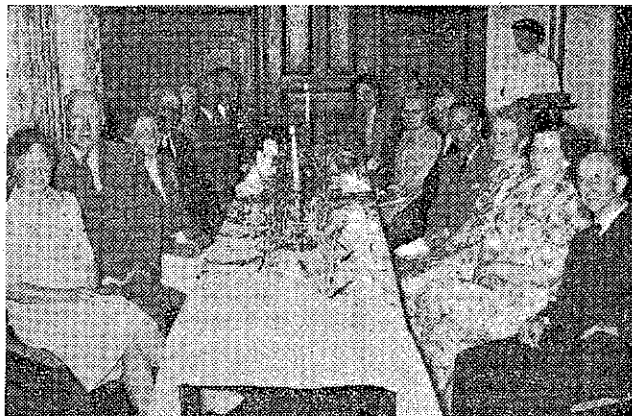
Skoljubileum i Sommen

1916 års avgångsklass vid Stallberga skola, Sommen, har haft kamratträff. På Säby kyrkogård nedlades krans på överlärare E. Forsmarks grav. Vid tre kamraters gravar på Säby och Sommens griftegårdar nedlades blommor. Ett uppehåll gjordes vid Stallberga, där de gamla skolsalarna besågs. På kvällen intogs supé på Sommens järnvägshotell, dit även lärarna Elis Rodell och Bengt

Bengtsson med fruar var inbjudna.

Av de 18 i avgångsklassen har fem avlidit. Närvarande var Alfhild Engbom-Järnek, Nässjö, Greta Hermansson-Lundin, Lindesberg, Olga Lind-Andersson, Norrköping, Mauritz Andersson, Karlstad, Sigurd Gull, Erland Hernström och Ebbe Lilja, Sommen; Sven Lantz, Blåvik, och Harald Sandahl, Malmö.

Skoljubileum i Sommen

På lördagen hade 1916 års avgångsklass vid Stallberga folkskola, Sommen, anordnat kamratträff. Efter samling vid Sommens station företogs färd med bilar till Säby kyrkogård, där krans nedlades på överlärare E. Forsmarks grav. Vid tre avlidna kamraters gravar på Säby och Sommens kyrkogårdar nedlades också blommor. Ett uppehåll gjordes vid Stallberga, där de gamla skolsalarna besågs. På kvällen intogs supé på Sommens

järnvägshotell, dit även lärarna Elis Rodell och Bengt Bengtsson med fruar var inbjudna.

Av ursprungligen 18 elever i klassen har fem avlidit. Fyra var frånvarande och följande nio hade infunnit sig: Alfhild Engbom-Järnek, Nässjö, Greta Hermansson-Lundin, Lindesberg, Olga Lind-Andersson, Norrköping, Mauritz Andersson, Karlstad, Sigurd Gull, Erland Hernström och Ebbe Lilja, Sommen, Sven Lantz, Blåvik, och Harald Sandahl, Malmö.

Hålla måtta, livsmaxim för 100-årig Linköpingsbo

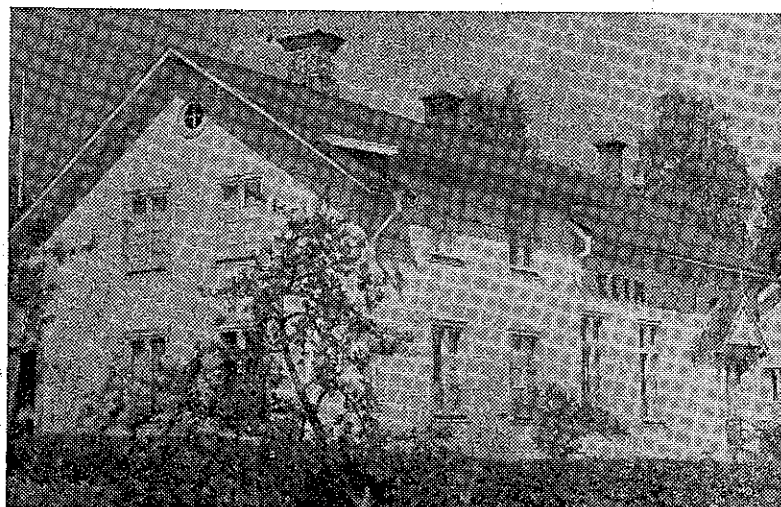
Det glädde hundraåringen speciellt att biskop Ysander personligen kom och uppvaktade

— Man ska leva ordentligt från början till slut och hålla måtta. Det var det råd Linköpings äldste manlige invånare, förre folkskolläraren Alfred Bodin, gav på sin hundraårsdag på måndagen, som han firade bl. a. i kretsen av sina två söner, tre döttrar, sina barnbarn och barnbarns barn. Efter den maximen har han levat och den har också hållit honom frisk. Och det var också den livsföringen som han ansåg hade hjälpt honom att uppleva sin hundraårs födelsedag vid en efter förhållandena förvånansvärt god både kroppslig och andlig vigör.

Men en sådan behövdes också mer än väl, då måndagen blev en mycket ansträngande dag för honom. Det blev hyllningar och uppvaktningar från tidiga morgonen och under hela dagen. Framst bland de uppvaktande var stiftets biskop, som varmt lyckönskade den gamle skolmannen. Linköpings stads pensionsnämnds ordförande major H. G. Reuterskiöld uppvaktade också och för övrigt var det en jämn ström av gratulanter hela dagen. Förutom hundraåringens anhöriga uppvaktade bl. a. gamla elever, vänner på de platser där hr Bodin verkat som skollärare och grannarna i Linkö-

ping. Framåt eftermiddagen hade hemmet vid Kettilsgatan fylts av blommor och åtskilliga hade uppvaktat med telegram.

60 år sedan Elimkapellet i Sommen uppfördes

Elimkapellet i Sommen.

Det är i år sextio år sedan Elimkapellet i Sommen uppfördes, och jubileet kommer att celebreras vid en högtid, som hålles nästa söndag och i vilket bl. a. f. häradsdomare Gustaf Malmqvist, Tranås, kommer att medverka.

Sommens baptistförsamling, som förra året var 70 år, hade de första åren ingen egen predikolokal utan både enskilda och offentliga sammankomster voro förlagda till medlemmarnas hem.

Då hemmen ej längre kunde rymma alla som ville närvara såg församlingen sig nödsakad att vidtaga åtgärder för byggandet av en gudstjänstlokal. Eftersom lagen vid denna tid icke tillät församlingar att infasta egendom bildades sällskapet "Hopp och Seger", vilket sällskap förfogade över ett penningbelopp på 354:18 kr., vilket insamlats genom syföreningarna. Tomten, där kapellet skulle byggas ägdes av kronojägare Axel Lander i Råckebron, vilken skänkte den till församlingen på 49 år. Senare har emellertid församlingen inköpt denna tomt. Det var helt visst ett djärvt företag att be-

gynna ett kapellbygge med så ringa medel, men i tro på Guds hjälp gick man till verket. Efter en del förberedelser kunde man 1895 börja byggandet, och i augusti 1896 kunde den nya helgedomen invigas, och den fick då namnet Elimkapellet.

Kostnaden för huset i kontanter slutade på c:a 4.500 kr. vilket var en stor summa på den tiden. Värdet av huset var dock betydligt större, då mycket frivilligt arbete utfördes av medlemmarna.

Då verksamheten alltmera tillväxte ansågs lokalen efter 20 år vara alltför trång och 1917 företogs därför en tillbyggnad utefter norra gaveln. Kapellet invigdes sedan på nytt samma år i juli. År 1953 omändrades, renoverades och moderniserades fastigheten så att den även inrymmer en ändamålsenlig bostad på två rum och kök i övre våningen. Kostnaden härför steg till åtskilligt 30.000 kr. Kapellet, som efter den sista ändringen är mycket vackert och inbjudande och väl fyller sitt ändamål, är nu värderat till över 60.000 kr. Församlingen har en skuld på c:a 8.000 kr. på fastigheten.

Fornminnen i Blåvik

Blåvik har ett bra naturläge för forskning efter fornlämningar. Invandringen uppefter Svartån ger ett gott utgångsläge för antagandet, att stränderna i norra delen av sjön Sommen tidigt skulle ha varit bebodda. Även namn på en del gårdar och platser ger vid handen, att en tidig bebyggelse är trolig, t. ex. Fiskevik, Torsudden m. fl. De fornfynd som gjorts bestyrker också riktigheten härav.

På Historiska museet i Stockholm förvaras en skafthålsyx, som upphittats i Blåvik, och som härrör sig från tiden omkring 800—1000 f. Kr. Den är 15 cm. lång och starkt förvittrad. Vid Bostorp invid sjön Hallängen har även hittats en 15 cm. lång stenyxa, också den förvarad i Historiska museet. I Östergötlands museum i Linköping finns en skafthålsyx, en trindyxa och två tjocknackiga yxor av flinta, funna i blåvikstrakten med ej antecknade fyndorter. Förutom dessa redskapsfynd av sten förvarade på museer, finns i enskilda personers ägo en gråstensyx hos fröken Gerda Davidsson, Tingkullanäs, en flintyx hos herr Roland Johansson från samma ställe, en stenyxa funnen av lantbrukare Ragnar Linder på Eklabo gård, och ena hälften av en yxa av flintliknande material funnen på Blåviks gårds ägor.

Bruket att med stenar utmärka avlidna närstående gravar, är ju också det mycket gammalt. Vid framlidne bankkamrer Per Mag-nells, Skänninge, sommarvilla på Blåviks gårds ägor finns två stensättningar och i trädgården vid Blåviks gård en jordkulle, som samtliga anses vara forngravar. Och vid en inventering av fornminnen i trakten, som företogs år 1926, antecknades även förekomsten av forngravar i ett grustag 400 m. norr om Arrebo gård. Dessa gravar ha ej senare återfunnits, men vid besök på platsen ger denna syn för sägen, att bebyggelse under gångna tider här är mycket trolig. Vid Röd-sjön, som inom parentes sagt, med säkerhet lika gärna kunde heta Rydsjön eller Rödjesjön, efter ordet rödja eller röja, finns ett större stenkummel alldeles intill gårdsplanen, vilket möjligen kan vara en forngrav.

Ibland händer det, att det lik-som ramlar ner en förut okänd fornsak framför den förvånade upptäckarens fötter. Så hände t. ex. för nedtecknaren av dessa rader vid letandet efter det senast omnämnda röset vid Röd-sjön. Alldeles invid vägen mellan Arrebo såg och Röd-sjön på västra sidan om vägen låg en fyrkantig stensättning, säkerligen en grav från vikingatiden, omkring 800—1050 e. Kr. At-minstone på en av klippholmarna i Andersboviken mellan Blåvik och Tingkullanäs finns också en stensättning i kort båtform, c:a 5 m. i längd, och som kan vara en bygdehövdings gravplats från ungefär samma tid.

Åtskilliga fornminnen tyder alltså på att Blåvik och trakten däromkring, redan under en för länge sedan svunnen tid varit hemvist för människor, som levat under förhållanden i mångt o. mycket olika vår egen tids. Färdesättet på ekstockar, som också återfunnits i rätt stort antal måste t. ex. bara det ha varit säreget och olika våra dagars sjöresor med snabba och bekväma farkoster.

Gång efter annan göres nya fynd av föremål, som vittnar om människors liv under gångna tider. Även i våra trakter vid sjön Sommens stränder, kommer det säkert att göras ännu många sådana fynd, redan i vår tid och i tid, som kommer.

Sven Lantz.

SBF:s studieförbund

I dag presenterar vi Östergötlands Blåbandsförbunds distriktsstudieledare

Kansor Sven Lantz, Blåvik.

Kantorn och folkskolläraren Sven Lantz är född östgöte och anslöt sig redan under barnåren till blåbandsrörelsen. Under studietiden tillhörde han SSUH och en tid även Sv. Lärares Nykterhetsförening. År 1948 flyttade L. till Blåvik, blev medlem i dess blåbandsförening, ledamot i studierådet och valdes år 1951 till distriktsstudieledare. Att det arbetet är komplicerat vet var och en som provat på det, och broder Lantz skriver: "Det tar sin tid att komma in i hur man ska ta uppgiften på rätt sätt för att kunna fullgöra den under den tid som blir över när de ordinarie sysslorna fått sitt." Den konsten kan nog L. i det här draget, och han tillägger, att han gärna vill slå ett slag för nya cirklar i sitt distrikt, så att det blir något att rapportera vid blåbandsförbundets stundande 70-årsjubileum. Östgötadistriktet kunde under senaste arbetsåret rapportera 13 studiecirklar och 13 blåbandsbibliotek.

Josef Sedell.

Komminister Martin Hjelte

50 år fyller den 18 december ordföranden i Östergötlands Blåbandsförbund, komminister Martin Hjelte, Norra Solberga, Smålands Anneberg.

Komminister Hjelte är östgöte av bördan och kom efter flera sonderingar i yrkesterrängen så småningom in som diakonelev och provdiakon vid Stora Sköndal. Efter två år övergick han till Fjellstedtska skolan i Uppsala, där han avlade studentexamen. Han blev teol. kand. 1939 och prästvigdes Sahlina år. Som prästman verkade han sedan på förordnande i flera församlingar, innan han som komminister kom till Blåvik 1943. Här stannade han till 1948, då han i vårens fagra tid drog vidare för att fortsätta sin verksamhet i Flisby och Norra Solberga.

Om komminister Hjelte måste ordet verka användas om all hans gärning, präglad som den är av omtanke och hjälpsamhet. Det räcker inte med det saktliga, att han endast tjänstgör. Det är en hel rad med uppdrag, som kunde räknas upp vid sidan av den prästerliga uppgiften, där han varit med. Intet mänskligt tycks vara honom främmande. I sin ungdom prövade han på både smedyrket och den militära banan. Inom

församling och kommun har han säkert kännedom och erfarenhet av de flesta förekommande styrelser och nämnder. I dessa rader bör dock hans insats som nykterhetsman särskilt framhållas. Trots sitt ytterst vänsälla väsen, som t. o. m. någon gång rent av gjort honom bekymmer, har han kunnat säga nej till de skalkar som lockat och förmått bevara sin barndoms och ungdoms friskhet och goda sinnelag. Östergötlands Blåbandsförbund har i Martin Hjelte den borte ledaren, inte en galjonsbild endast, men en stadig kapten på den med blå bandet försedda skutan. Vi östgötablåbandister är glada och tacksamma att vi äger Martin Hjelte på den främsta ledande posten och önskar honom krafter för framtiden och framgång i hans osjälviska gärning.

S. L.

Carl Johan togs för sjöodjur vid provturen på sjön Sommen

Angfartyget Carl Johan, som under många årtionden trafikerade sjön Sommen men nu för länge sedan gjort sin sista tur, färdigbyggdes hösten 1874 på Stallberga gärde invid sjön, berättar lokförare Franz Löfving i Vadstena, som i unga dar var "Hoppilandskalle" på fartyget och när dess saga var all köpte det för att rädda maskinen, som nu finns på Tekniska museet i Stockholm, och ankaret, som nittats fast i en berghäll vid färjeläget på Torpön.

Det var missväxten och hungersnöden i slutet på 1860-talet som framtvängde byggandet av fartyget, berättar hr Löfving. För framsynta män stod det klart att något måste göras för att rycka upp bygden. Södra stambanan höll på att byggas och det låg därför nära till hands att söka förbättra förbindelserna över sjön. Det bildades ett bolag och man satte sig i förbindelse med Motala verkstad. Till plats för fartygsbygget utsågs Stallberga gärde och arbetet utfördes av arbetare och ingenjörer från Motala verkstad. Fartyget byggdes av kärnfuru, 3 tums plank i två varv. Angpanna, maskin och ångvinsch jämte all järnutrustning kördes landsvägen från Motala. Fartyget blev färdigt på hösten 1874 nästan samtidigt som järnvägen nådde Sommens järnvägsstation. I tidningarna har setts uppgifter om att Carl Johan skulle ha körts landsvägen från Motala till Sommen, men det är fel. Däremot kördes en mindre ångbåt från Vad-

stena till Sommen, nämligen Boxholm, som sedan ett par år ligger upplagd vid Laxberg.

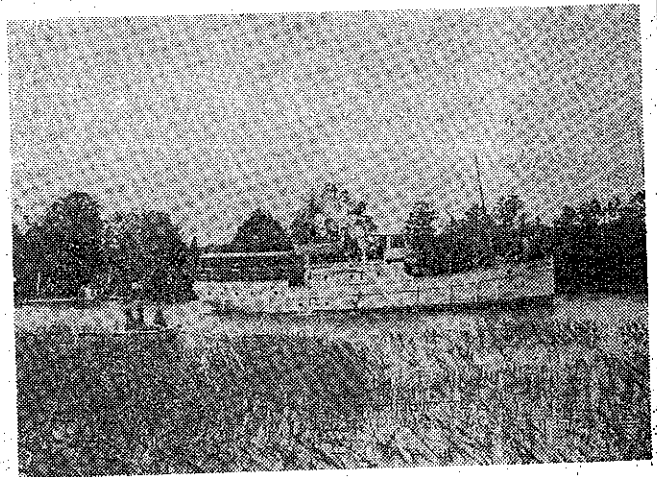
Man tycker att detta fartygsbygge snabbt skulle ha blivit känt runt Sommen, så var tydligen inte förhållandet. Det visar tydligt en historia från provturen. En person från Torpön, Petter Ringman, skulle samma dag med sitt "sommaskiepp" ro till Sommanäs. När han hunnit ut på Härnäs-fjärden hade det blivit mörkt och då kom Carl Johan emot honom.

Ringman blev fruktansvärt rädd, satte kurs mot land och tog sig fram till en stuga som hette Lerviken och svimmade när han släpptes in. Många år efteråt berättade han sina hemska upplevelser för mig. Han sade att han den gången mötte ett sjöodjur med eldögon som det blåste rätt upp i luften. Jag begrep att det måste ha varit Carl Johan som man sett, men det ville inte Ring-

OC 12.12.72

man gå med på. Han tog tron på sjöodjuret med sig i graven.

Insättandet av Carl Johan fick stor betydelse för bygden. Sin storhetstid hade fartyget, då befälet fördes av kapten Ohlsson. När han efter 25-30 års fljäst drog sig tillbaka var fartyget betalt och bolaget hade 40.000 kr. på banken. På 20-talet minskades såväl gods som passagerare på Carl Johan på grund av bilismen och efter några års avtynande trädde bolaget i likvidation och Carl Johan lades upp vid färjeläget. Där låg den sedan några år innan den försälldes och lades upp i närheten av Sommens järnvägsstation för att användas som kafé.

Angfartyget Carl Johan vid Svartåns mynning omkring 1900

FÖR ALLA VÄRMANDE VANSKAPSBEVIS PÅ MIN
50-ÅRS DAG TACKAR JAG AV HELA MITT HJÄRTA.
MARTIN HJELTE

Arvid Karlborg med det diplom han tidigare mottagit av Boxholms AB

Trotjänare i Blåvik berättar:

"Sockenunge" på 1890-talet fick lida många oförrätter

När man sitter och samtalar med 73-åriga kyrkovaktmästaren Arvid Karlborg och hans maka Anna i det vackra och trivsamma hemmet Sandvik i Blåvik och han själv berättar sin levnadshistoria så får man skildrat ett gripande människöde. Karlborg, som sedan 1919 med största pliktrohets skött kyrkovaktmästartjänsten i Blåviks kyrka och som lämnade denna tjänst på söndagen, var åren 1919—1952 fjärdingsman i Blåvik. Han har upplevt åtskilligt under årens lopp, han har kommit i kontakt med många människor både i sin barndom som i senare tider och han har haft rikliga tillfällen att under sin tjänst gå folk tillhanda på allehanda sätt.

— Jag föddes i torpet Fridhem i Blåvik men flyttade ganska snart med min mor till ett litet torpställe som heter Hallen. Eftersom jag var född utom äktenskapet blev min mor nödgad ta plats och då kunde jag inte få följa med varför jag nio månader gammal blev förflyttad till Lönshult i Boxholm. I Lönshult blev vistelsen inte så långvarig utan jag togs omhand av en vaktmästare och dennes hustru i Boxholms missionshus. Här var det meningen att jag skulle få stanna. Men så dog hustrun, maken reste utomlands och jag hamnade återigen i Blåvik där jag inackorderades i Blåviks gård hos en kyrkovård. Jag kom dit i femårsåldern och hade det ganska bra efter vad jag kan förstå.

Jag kan berätta en liten episod från den tiden. Det bar sig, inte bättre än att jag blev ormbiten en gång.

Jag blev ganska illa därän och låg faktiskt för döden. Då kom en professor Ekwall från Romanö på besök och när han fick höra talas om min helägenhet så sa han "ni måste genast söka läkare för pojken annars dör han". Då svarade min fosterfar: "det får vara till fredag för då ska vi i alla fall in till Tranås".

Hur det var så klarade jag mig den gången utan att man anlätade någon läkare. Hos kyrkovården i Blåvik fick jag stanna ett par år. Sedan flyttade han till Tranås och det blev för min del att åter placeras hos nya människor. I kommunalrummet i Blåvik gick jag så att säga bort på auktion och hamnade hos en torpare som bodde på ett ställe som heter Flaskarp i Blåvik. Han var den lägstbjudande och den årliga summan han fick var 60 kr.! Men jag fick inte stanna här heller utan kom till Fiskarp. Inte heller där fick jag kvarstanna utan flyttades åter tillbaka till Blåviks gård hos ett nytt folk.

Min skoltid

var besvärlig, fortsätter hr Karlborg. Jag var ju en s. k. sockenunge och som sådan skulle jag naturligtvis få lida även för andras oförrätter och det blev stryk vid många tillfällen, det kan jag försäkra. Men jag har även roligare minnen. Min tid som fiskarpojke under åren 1897—1905 hör till de trevligaste. Jag tog upp åtskilligt med fisk ur Sommen på den tiden och fångsten för jag sedan till Tranås och sålde. Det gick bra och fisket gav mig en dräglig tillvaro.

Då jag började min tjänst som kyrkovaktmästare i Blåviks kyrka 1919 fick jag 175 kr. i lön om året men efterhand ökade beloppet till 240 kr. per år och den summan kvarstod oförändrad fram till början av 1940-talet. I den vevan kom biskop Andra till Blåvik på visitation och fick då veta vad jag hade i lön. Pastor Hjelte kom sedan till mig och sade att jag borde ansluta mig till kyrkovaktmästareförening-

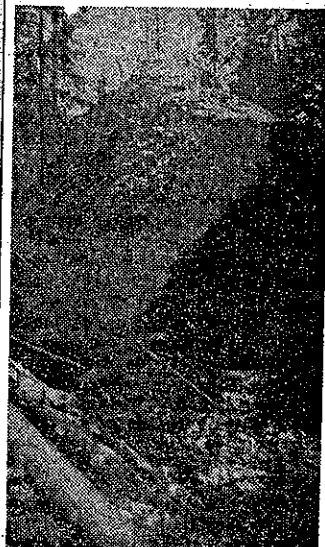
en. Det gjorde jag också och omedelbart höjdes min lön till 800 kr. om året för att efter tre år uppgå till 1.500 kr. Nu har förhållandena ytterligare förbättrats och lönen uppgår till 208 kr. per månad och därtill kommer 21 semesterdagar och 6 fridagar årligen. Men de gamla kyrkvårdarna förr var ganska arga gubbar och förstod inte vad tiden krävde, säger hr Karlborg.

År 1908 gifte sig Karlborg och arrenderade Baggemålen under boxholmsbolaget fram till 1946. Som brukare av detta ställe har hr Karlborg nedlagt ett betydande arbete för att förbättra ägorna. En välförtjänt uppmuntran för detta var det när landshövding Tiselius i sällskap med förvaltare Nyman vid Boxholms AB kom på besök för att bese den välskötta trädgårdsanläggningen. Patriotiska sällskapets medalj i andra storleken tilldelades hr Karlborg 1944 och flera andra utmärkelser har han fått under åren, bl. a. ett diplom från boxholmsbolaget med första pris för nyanläggning av trädgård. Även sedan markna Karlborg flyttade till Sandvik 1946 vittnar en ovanligt rik blomsterprakt om intresset för blommor.

Karlborgs tjänster har tagits i anspråk inom olika områden. Inom Blåviks kommun har han varit ordförande i barnavårdsnämnden och ledamot av taxeringsnämnd och valnämnd. Arbetsglädjen har alltid varit en naturlig sak för Arvid Karlborg och själv säger han att det är med en viss saknad han lämnar sitt uppdrag som kyrkovaktmästare. Inte kommer jag att koppla ifrån helt, säger han. Det mär jag nog inte bra av. Litet fiske i sjön kommer det säkert att bli även i fortsättningen.

I. C.

Grottan i Blåvik där Slusen bodde

Någon km in i skogen norrut från Helgebo gård i Blåvik finns en sten, som är rätt märklig i sitt slag. Den mäter 8—10 meter i längd och höjd. Det är ett stort flyttblock, som har kommit att ligga med den ena delen mot en sluttning och med den andra stöder den med en smal klack i marken. Eftersom stenen dessutom är urgröpt på undersidan, bildas en grotta, som är ganska rymlig, med ett välvt tak och öppning åt två håll. Väl inkommen i grottan upptäcker man att vid den sida, som vetter åt bakslutningen, finns ett mindre block, som på översidan är plant och något sluttande framåt. Vid sidan av denna avsats finns en liten giugg mellan stenarna, där dagsljuset tränger in.

Enligt vad som berättas levde här i grottan någon gång på 1860-talet en gammal man, som hette Ingberg. Han uppträdde oftast klädd i en fotsid kappa med ett rep omkring livet. Förmodligen var han en hemlös ensam man, som emellanåt hjälpte till på gårdarna i trakten och hade grottan som sovplats. Vanligen gick han under namnet Slusen, och stenen kallas än i dag för Slusastenen.

Girighet ofta romantiserad

I Emanuelskyrkan fortsatte i torsdags gudstjänstserien med temat "De sju dödsynderna". Pastor Nylundh predikade inför en talrik menighet över ämnet Girigheten.

I början framhölls att girigheten sällan får sitt rätta namn utan framträder ofta med ett romantiskt skimmer över sig. Det finns en "välklädd" girighet, som folk beundrar och som är ett resultat av den vådsamma propaganda genom vilken man söker påstå att livets främsta mål är framgång i denna värld. Det finns många människor, som aldrig vågar fatta ett beslut och ge sig hän åt en sak utan att ängsligt fråga om det lönar sig och vad man kan ha att vinna. På så sätt förkväves all omedelbarhet och livet blir kallt och sterilt.

I fortsättningen framhöll pastor Nylundh att den girige som samlar åt sig själv får till slut ingenting själv. Den girige förlorar förmågan att glädjas över det han äger. Här uppenbaras girighetens karaktär av dödsynd. I slutet av predikan framhölls nödvändigheten av att få sitt livsintresse förvandlat så att livets mål inte blir samlandet av de skatter som förstöres. Bibelns ord: "Där din skatt är, där kommer ock ditt hjärta att vara", visar tydligt vikten av att var och en personligen äger en tro, som är inriktad mot det evigt bestående.

Första invandringen till Sommenbygden

Resterna av en förmodad vikingagrav på en klippholme i Andersboviken i Blåvik.

Den första invandringen till våra bygder här enligt forskningen skett från två håll. Från väster och söder, över Småland och Västergötland, har det ena invandrarfolket kommit. De var hemma i konsten att odla säd och uppföda boskap och sökte sig därför till de delar av landet, som bäst lämpade sig för dessa näringar. Slättbygderna har befolkats av denna folkstam, som där fann en natur där de kunde leva och trivas.

Från de tidiga boplatserna i östra delen av Östergötland, vid Bråvikens och Slätbakens stränder, har den andra invandringen skett. Där bodde jägar- och fiskarfolket, som även de sökte sig efter floder och sjöar allt längre inåt landet. De uppsökte platser, där det fanns goda möjligheter till fiske och jakt på vilda djur. Vid sjön Sommen fanns dessa förutsättningar i rikt mått. Sjön gav riklig lön för mödan, och skogarna runt omkring var mer än hemvist för matnyttigt villebråd av alla slag.

Den skillnad, som finns i natur och kynne hos slättbygdens folk och hos skogsbygdernas, torde kunna berö på denna artskillnad, som sträcker sig tillbaka ända till den s. k. yngre stenåldern, för c:a 4.000 år sedan.

Invandringen till Sommenbygden skulle alltså med största sannolikhet ha skett österifrån, uppefter Svartån eller andra vattendrag, t. ex. över Kindasjöarna och småsjöarna i Kisa och Malexanders. De första inbyggarna levde på jakt och fiske, och hade troligen ringa eller ingen som helst beröring med de jordbrukande folk, som hade sökt sig till slätten och bosatt sig där.

En senare tid har väl fört med sig nyare vanor och andra tänkesätt i släktets liv och handlande. Tron på att alla, som inte var av den egna stammen, under alla förhållanden var ens fiende, försvann, kristendomen jämnade ut vägarna, och så har de båda invandrarfolken förenats till våra svenskar, smålänningar och östgötar.

I sanning, det är en märklig väg,

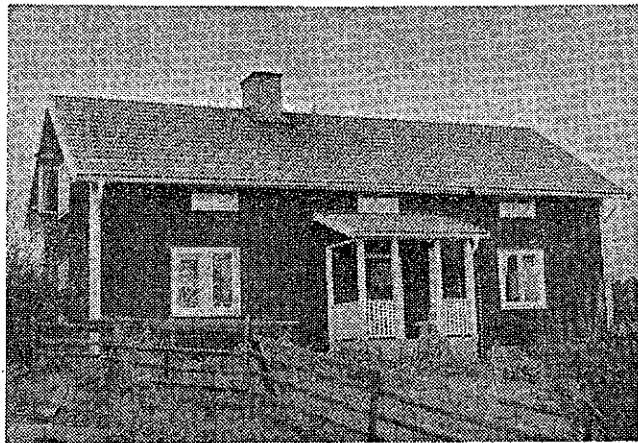
som vår historia talar om, en utveckling från de första invandrande naturfolken fram till våra dagars bebyggare av samma mark där våra förfäder en gång levde och förde sin kamp under helt andra förhållanden än dem, vi äro vana vid.

S. L.

T. P. nr 38- 29.3.57.
Post.

Kollarromantiken lever friskt i minnet hos bygdens Boxholms-arrendatorer

Än lever friskt i minnet gångna års kolning i skogarna med oroliga nätter vid millor som slog men också med kollarbojans sällsamma romantik och goda värme och doft av det uppiggande kaffet ur trefotsskokaren. Och den som är efter år varit med i de långa kolkörarfororna genom skogarna till Boxholm under vita vinterdagar, kan än i dag liksom i sitt inre höra bjälkerklängen. Inte behöver man vantrivas på Boxholmsbolaget avlägsna skogsgårdar om man har hälsan i behåll och vill arbeta, och inte är väl isoleringen så farlig, när man har bil och telefon! Men det är oändligt vemodigt att gå omkring i bygden och se de gamla husgrunderna, där folk förr bodde och skapade sina möjligheter och trivdes, men där det nu är tyst och öde.

Den nyrestaurerade huvudbyggnaden på Flanhults gård i Blåvik.

Ungefär så sammanfattar signaturen själva grundtonen i vad arrendator John Johansson på Flanhults gård i Blåvik har att berätta vid en pratstund på ort och ställe. Han är en bygdens son och född i Jerkalehultet inte så långt från Flanhult och båda dessa ställen liksom en lång rad gårdar och torp i denna bygd tillhör Boxholms aktiebolag. Han arbetade först hemma hos sin far, vid jorden och i skogen, arrenderade därpå torpet Aspedalen till 1930, vilket är han tillsammans med sin fader tillträdde arrendet av Flanhult. Denna senare gård har en åkerareal på 10,80 hektar och en skogsareal på närmare 2.000 tunnland. Gården föder f. n. två hästar, nio kor, en tjur samt några ungdjur. Förr fanns det förstas flera karlar på en sådan gård, men nu får han klara sig själv — med hjälp av sin dukliga fruga, som är både dräktiga och pigga på samma gång som husmor.

När vi hunnit så långt i presentationen, passar vi på att be hr Johansson öppna på minnets förlåt.

— Berätta om skogsarbete, kolning och körning i gamla tider!

— Ja, jag var inte gammal, när jag fick börja hjälpa till. Före tio års ålder fick jag försöka mig på att köra oxar — eller kanske jag ska säga stutar. Jag minns nog hur de ibland vrängde och kastade av sig oket, men det fick jag rätta till åt dem. Jag körde ju mest kolved i skogen, medan far arbetade vid milan. Så växte jag till och fick börja kola, och det arbetet trivdes jag så väl med. Se, ligger i kolköjan var det allra roligaste. Längst tillbaka hade vi inga kaminer i kojorna utan en stor, öppen spis mitt fram och brensarna på sidorna. När vi sitter ute vid milan, vad det då var skönt att komma in till den härliga brasan, och aldrig smakade kaffet ur trefotsskokaren så gott som då.

— Var det inte besvärligt med maten i kolköjan?

— Nej, vi ordnade det enkelt och praktiskt. Stekt fläsk har jag alltid tyckt om och i sådant arbete behövs fet och kraftig mat. Men ibland kunde det nog vara litet knepigt. Jag minns en gång, när det var 17 grader kallt ute en natt, hur skogsrättorna sökt skydd mot kylan och tagit sig in i kojan. Vi märkte att de gav sig i vår matsäck, som stod i en korg på golvet, men då slog vi en spik högt upp i kojan, så de inte kunde komma dit, och sedan somnade vi igen. Men skogsrättorna var inte nöjda med oss och rätt som det var väcktes far av ett bett i ena tummen. När vi undersökte den fann vi, att en rätta faktiskt bitit bort en bit ur tumspetsen. Ja, så somnade vi om en stund och trodde allt skulle vara lugnt. Men skogsrättorna var inte nöjda, och rätt som det var bet de far i ena örat! Den gången fick de dock inte bort någon bit. Nu var i alla fall mättat rågat och på kvällen när vi hämtat matsäck hade vi också med oss en rättfälla. Var gång vi vaknade för att se till milan var det en rätta i fällan, och på morgonen hade vi fångat sex eller sju. Men sedan var det slut och vi fick vara i fred.

— Kunde det inte bli besvärligt med milorna ibland?

— Jo, det hände nog minsann. Jag minns en gång, när vi kolade ett par millor vid Ståket. Vi hade tänt den första och fått henne ur de värsta tagen och vi var säkra på att hon inte skulle slå. Men när vi kl. 12 på natten skulle se till milan var det ett stort hål vid sidan om fyllen och det brann aldeles vilt. Milan hade slagit av sig stybben och eftersom det var otäckt snöglöpp rann stybben för fullt ned för sidorna. Vi stängade ner i milan och fyllde, men fyllet förslog Ingenstans. Därför måste vi ge oss till skogen och fälla rågranar och kapa av, så vi fick så mycket fyll det gick åt. Men då var faktiskt hela milan bar och för att vi skulle kunna stybba den igen måste vi fälla ett träd och hugga upp så vi fick stöttor. Först klockan fyra var vi klara med det arbetet. Vi hade haft bara trätöfflor på oss och det var otäckt snöväder, så vi var dyvåta. Men då var det skönt att komma in i kojan igen och veta att vi klarat av milan. Jag vill lova, att det smakade med en kaffetår då!

— Men för den som lever så primitivt var det väl inte så lätt att hålla sig snygg?

— Nej, det gick ju inte att tvätta sig ofta. Ibland gick det väl en vecka utan att man tvättade eller rakade sig. Ja, jag tror det kuggade över tre veckor någon gång, när jag "ville se hur det blev". Men sedan var det förstas skönt att göra sig ordentligt ren. Annars tyckte jag inte kolrök var obehaglig. Jag minns hur det i min ungdom kolades överallt i skogarna här omkring. Det kvittade vilket vä-

derstreck vinden kom ifrån, nog kände man kolröken.

— Det har berättats om gamla, övergivna millor i trakten.

— Ja, det finns ett par sådana inte så långt härifrån. De är kanske över två hundra år gamla och ingen vet väl riktigt hur eller varför de blivit övergivna. En teori är, att ofredstider föranlett folket att lämna sina hem och arbetsplatser, och kanske de inte kommit tillbaka med livet. Men en annan teori är också, att Boxholms bolags verksamhet på sin tid var mycket ojämn, när de var beroende av omväxlande hattarnas och mössornas regemente. Milorna ligger dock som minnesmärken från flydda sekler, mossbelupna högar, där det vuxit skog, som avverkats, och sedan vuxit nya träd igen. Men träkolen i milorna har blivit tunga som stenkol.

— Kolas det alltså i bygden?

— Nej, det är precis slut här nu. Kolveden körs i stället till Boxholm, där kolningen sker. Men bolaget köper också mycket kol, fastän förbrukningen är inte så stor som förr. Det berättades om förr, att masugnen behövde ända till trettio läster per dag, d. v. s. en hel mila.

— Berätta om hur det var när ni körde kol!

— Ja, det är roliga minnen. Jag har alltid varit så intresserad av hästar, och en tid kände jag på långt avstånd igen varanda häst i bygden. När vi körde kol blev det också mycket långa foror. Och det var hårda dagsverken på tio timmar och en del till ibland. Vi måste förstås upp redan vid femtiden på morgonen för att fodra hästarna. Så tog det en timme att lasta kolryssorna och därefter drack vi kaffe. Vägen till Boxholm tog tre timmar och det var intressant med den långa, ringlande kolonnen av frustande hästar med kolryssor och de många

bjällrorna i olika tonarter. Jag minns en gång på jänman vid Bastebergstorp hur jag räknade till aderton körare i raden. Vilken ståtlig syn och vilken musik! I Boxholm måste vi ha en timmes rast, så hästarna hann äta. Då brukade vi gå in i rostugnen och maten fick vi värma på de heta malmstenarna. Vilket kalas det var! Så tog det tre timmar hem, och när vi sett om hästarna och oss själva och fått litet mat var det skönt att få sova.

— Ja, det var intressant om gamla tider. Men vad det är fint på gården nu!

— När bolaget gör något, så blir det rejält. Här var bara själva stommen kvar av huset, när det såg ut som värst under arbetet, men nu är det så trevligt. Vi har två rum och kök på första våningen med badrum och wc och två rum med wc och tvättstall på andra. För vatten har vi hydrofor från den bästa källa man kan tänka och så är det värmeledning Elektriskt ljus fanns ju förut.

— Har inte missionsverksamheten i bygden haft församlingar här på Flanhult sedan gammalt?

— Den fria andliga verksamheten i bygden började väl redan 1877, men Blåviks missionsförsamling bildades 1903. Jag har tillhört församlingen över 35 år, är styrelsens sekreterare och har tidigare varit revisor. Jag har varit söndagsskollärare i trettio år och är föreståndare sedan 1933. Min far, Johan Andersson, tillhörde församlingen i många år och var även ordförande.

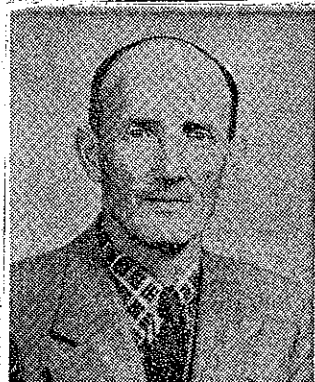
— Det har väl funnits tider av markerad livaktighet i församlingen?

— År 1932 gick det fram en väckelse genom bygden, som satte rätt djupa spår. Det var en evangelist Eriand Carlsson, en eldig förkunnare, som också spelade och sjöng bra, som var det synliga redskapet. Jag minns hur hela familjer blev gripna, bland annat i ett hem där alla fem sönerna kom till tro. Medlemsantalet i församlingen ökade också kraftigt då.

— Av allt jag hört, förstår jag, att det går bra att trivas i skogsbygden.

— Jag är född i skogen och jag trivs gott här. Men det verkligt ledsamma för mig är att se ruinerna efter de ställen, där förr människor arbetade och strävade, skapade sina möjligheter och trivdes. Jag ville då inte flytta till stan — om jag inte blir tvungen. Nog är det slit-samt, men jag trivs med arbetet och vi har åtminstone frisk luft gratis!

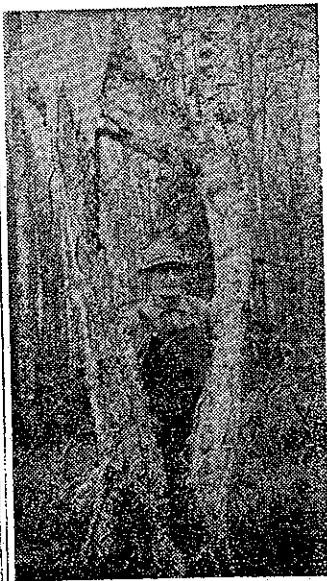
D. A.

Arrendator John Johansson, som trivs med jordbruket, skogen, folket och missionsverksamheten.

To. Tidning. 5. 11. 57.

Så na trää finns inte!

På ägorna till Fiskarp i Blåvik, vilken gård äges av Boxholms bolag, träffade vi härom dagen på kyrkovaktmästaren och skogshugaren Martin Jakobsson, som berättade om en ovanlig björk. Det säregna består i, att björken tidigt växte med två stammar sida vid sida men sedan "ändrade sig" och förenade de två stammarna till en igen. Ovanför den punkten växer den sedan rund, slät och rak, precis som om ingenting hänt. Hr Jakobsson har berättat om och visat björken för sakkunnigt skogsfolk, som förklarar sig aldrig ha sett något liknande. Här ovan hr Jakobsson själv i "björkram".

Julottedrama i Blåvik

I skymningen på julaftonen träffades kyrkovaktmästarens Börje och kyrkvårdens Olle vid affären där posten delas ut. Detta möte skulle få ganska vittgående konsekvenser. Vaktmästarens Börje skulle i sin fars ställe elda kyrkan varm följande morgon. Halv fyra skulle han börja, och han ville gärna ha någon att prata med för att timmarna fram till julottedags skulle gå lite fortare. Därför gjordes det upp att Olle skulle förse sig med termos och smörgås och komma till kyrkan vid fyratiden.

Egentligen var en tredje person med om överenskommelsen, men han deltog inte i det egentliga dramat, därför att han bland julklapparna fann en skjorta med löskrage och en färdigknuten slips med smalt resårband. Enligt sed skulle han inviga julklapps-kläderna på juldagen. Han gick upp i god tid, kokade kaffe och fyllde sin termos och skulle så ikläda sig den nya skjortan och slipsen. Det var hans första löskrage, och att en sådan inte gärna ingår förening med en resårslips lärde sig den unge mannen denna tidiga julmorgon.

Han kom till kyrkan strax före slutpsalmen klädd i en annan skjorta.

Börje och Olle kom till kyrkan tidigt och fick bra fart i kaminen. Den lyste snart röd på vissa fläckar, där hettan var särskilt stark. Värmen spreds långsamt i det stora rummet. Termometern som hängde i ljuskronan just där mittgången korsas av en tvärgång, visade att temperaturen steg ytterst sakt.

Den enda belysningen var en fotogenlykta. Det flög hemska långa skuggor upp efter väggarna så fort lyktan flyttades. Pråtet gick trögt. Vad ska man prata om i kyrkan när det är mörkt i alla skrymsien? Dragigt och småkallt

om ryggen var det. Men på läk-taren kanske det hunnit bli lite varmare.

Sagt och gjort. Ut i vapenhuset och uppför en knarrig trappa gick eidarna med smätt ängsliga steg. Väl inne på läktaren kändes det riktigt hemtrevligt. Lagom varmt var det och den stora orgeln verkade trygg på något sätt. Börje var väl hemmastadd med klaviatur på både orgel och dragspel. Nu hade Olle just i dagarna lärt sig en melodi på gehör med bas-komp i valstakt, och den ville han väldigt gärna spela för Börje för att få sakkunnig kritik.

Börje stod bakom orgeln och trampade medan Olle spelade. Allt gick bra. Så trampade Olle en stund, och Börje spelade. Det lät bättre, för han kunde flera ackord att växla med, men så kom en ton in i ett ackord där den inte hörde riktigt hemma. I stället för att framsäga sin förargelse så stampade musikanten i vad han trodde var golvet. Men där var det fullt med pedaler, som var ämnade att spela på. Sådana kraftiga markato var dock för mycket. Följden blev att en döv och anklagande baston ljud i orgelns inre, och det gick inte att få den att tystna. Så snart det kom luft i orgeln hördes samma ljud.

Spelet avbröts, och det hölls krigsråd vid kaminen. Om en timma skulle julottan börja! Kantorn måste varnas. Två tysta figurer

gick ut ur kyrkan och svängde in på vägen mot skolan. Ingen sade något. Börje knackade på dörren och den kvinnliga kantorn öppnade.

— Jo, se det var så, gomorron

förresten och god jul, jo det var så att vi har eldat i kyrkan nu ett tag på morron se, och så var vi uppe på läktaren för att känna efter om det var varmt där. Så trampade vi ett par tag på orgeln och då hörde vi att det är en ton som låter alldeles själv. Så vi skulle tala om det i god tid, så kantorn kan hinna och hitta felet, innan julottan börjar, sade Börje som alltid haft talets gåva.

— Så kantorn kan hitta felet innan julottan börjar, instämde Olle

och kände sig djupt skakad av det inträffade.

Kantorn kunde inte nog tacka de uppmärksamma gossarna som så påpassligt räddat henne från ett hemskt fiasko.

— Tack, jag kommer genast!

En stund senare var orgelns inandöme blottat. En skog av orgelpipor syntes. Men vilken av dem som dånade kunde inte kantorn klara ut i brådskan. En del folk hade redan kommit, och orgeln bara självspelade sin enda ton. Nu var inget annat att göra än hämta en vanlig liten tramporgel från ålderdomshemmet.

Börje hjälpte till att bära orgeln upp på läktaren, och Olle höll upp dörren. Genom dörrspringan utbyttes en blinkning, som kunde betyda nästan vad som helst.

Prästen kom, och kantorn fick tecken att börja. Nu skulle den upplysta kyrkan fyllas av dånande orgelmusik.

De församlade vände sig förvånade om när orgeln knappt hörbart började preludiera. Det var bara i förspelet som den hördes. Så snart församlingen sjöng överrostades orgeln.

Det fanns väl inte en stuga i socknen där inte orgelstrejken kommenterades de närmaste dagarna.

Annandagen predikade prästen som vanligt i en lokal i en annan del av socknen, men till nyår måste orgeln lagas. En fackman tillkallades och hittade felet. Något hade hoppat ur, och hans erfarenhet sade honom att det måste varit en råttas som trängt sig fram lite våldsamt.

En sådan diagnos anammades lätt av de undrande sockenborna. Eventuella tvivel undanröjdes vid nyårsdagens högmässa, då en livs levande kyrkrätta irrade omkring framför altarringen.

Kantorn stirrade med fasa ned på odjuret. Tänk om rättan skulle förstöra hennes orgel igen.

O. Somnäs

Idyll och trivsel lever i Blåvik fastän befolkningssiffran sjunker

Om vi i dag gör ett "svep kring kyrkbyn" i Blåvik, så beror det inte på varken att det är en stor, folkrik by eller att något revolutionerande sker där. Men som en typisk gränstrakt mellan den vackra sjön Sommen och de mångmilvida bolagsskogarna, mellan Småland och Östergötland, har bygden sitt särskilda intresse. Dess tradition anknyter också till både flyddas tiders herremansliv och bygdefolkets sega slit med skogshyge och milkolning. Att själva kyrkbyn är ett förnämligt prov på omväxlande naturs förging är också ett plus. Så åter vi Blåvik vara just Blåvik och ingenting annat och gör ett svep i byn.

Om det sedan gammalt heter, att man ställer kyrkan mitt i byn, så är det ju inte en regel utan undantag. I Blåvik ligger den vita, vackra kyrkan alldeles intill sjön, så att vågorna slår mot den branta strandbrinken nedanför kyrkogården. Någon anhopning av hus enligt det gamla begreppet by just omkring kyrkan kan man inte heller tala om. Byggnader ligger på respektfullt avstånd från varandra, och från kyrkan, precis som om de försynt inte velat tränga sig på!

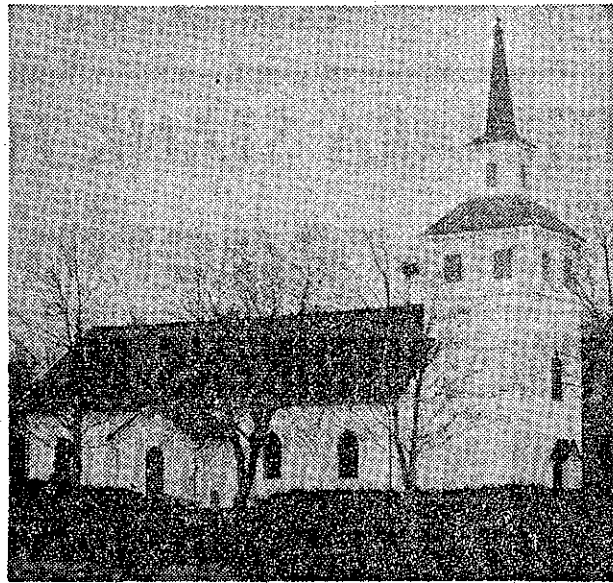
Vi väljer kyrkan som utgångspunkt för dagens expedition. Den är inte gammal, bara från 1872, och inte heller på något sätt märklig, men vacker och väl inpassad i omgivningen. Vid dagens impro-

viserade besök kan vi inte hälsa på sockenprästen, komminister Nils Järnhammars, som är bortrest, men i den närbelägna skolan, tillika lärarebostad, träffar vi kantorn och folkskolläraren Sven Lantz, som välvilligt åtar sig uppgiften som ciceron.

Kyrkgolvet uppbrutet, stora målningarna i gråpapper.

Kyrkan i Blåvik får inte förfalla. Den har nyligen genomgått en grundlig yttre renovering och nu pågår arbetet med att installera elektrisk uppvärmning. När vi träder in på heligt rum är det därför påtagligt skräpigt där inne. Golvet är här och där uppbrutet och i det tränga utrymme där under får monterarna dra fram kablarna till värmeledningen. Det blir element under i stort sett var annan bänk samt vid altaret och på läktaren. Förr stod en hög kamin mitt på högra långväggen, men den är borttagen nu och har bara lämnat kvar som minne ett

Kyrkan från 1872 vårdas med pietet och praktisk blick.

betydligt nedrokt parti ända upp i taket. Känner vi Blåviks-borna rätt blir det dock snart snyggt där också. Kyrkan har ju inte mycket av konstnärlig utsmyckning och de två konstverken av smålandskonstnären Ragnar Persson, som fått sin plats längst fram, till vänster Jungfru Maria med Jesusbarnet och till höger Uppståndelsen, kan vi inte få se. För att skydda dem under pågående arbeten i kyrkan har de omsorgsfullt täckts med starkt omslagspapper. Det rädde inte så litet strid, när komminister Järnhammars anskaffat konstverken och kyrkliga myndigheter ville inte betala dem. Betalningen fixades emellertid av den konstintresserade och -intresserade prästmannen och f. n. tycks det vara lugnt på den fronten.

Till kyrkans prydnader hör väl också de tre ljuskronorna av koppar, skänkta så sent som på 1920-talet av förtroendemen i Tinkullanäs och fiskevik.

Se ett stycke sällsynt fagert sjölandskap från kyrktornet!

Kyrkan har två klockor i tornet. Den större, som göts 1884, är ovanligt vacker och har en mycket dekorativ utsmyckning. På ena sidan citeras profetorden "Helig, helig, helig är Herren Sebaot" etc. och på motsatta sidan berättas att Boxholms aktiebolag skänkte klockan. Den lilla klockan däremot är betydligt äldre och bär årtalet 1687. Den har kommit från den gamla herremansgården Liljeholmen och bär major Gabriel Gyllenståhls namn.

Utsikten från kyrktornet är ett särskilt kapitel. Mot norr ser man Andersbosjöns vackra öar och de buktande skogssilhuetterna borta över Tinkullanäs. Väster därom sträcker sig Sommenfjärden samt längst mot väster Tranås-fjärden. Och så i söder och öster närmast böljande åkerfält, omgivna av lövträd och där borta de stora skogarna. Det ger sannerligen valuta att äntra trapporna upp i tornet!

Kyrkogården är välordnad och prydd. Medan vi sakta går omkring bland gravarna och läser minnesvårdarnas inskrifter, liksom passerar gångna släkten revy. Några namn känner vi från tämligen sen tid, andra har vi aldrig hört talas om, men de anknyter nästan alla till Blåviks gårdsnamn och här har de hädagångna framlevt sina liv med dess glädjeäm-

nen och prövningar. Nu vilar de i mullen på denna fridens plats, medan Sommens böljor sakta klucka mot stranden. Men vi fäster oss också vid ett par minnesvårdar över icke Blåviks-bor. Det frejdade konstnärsparet, professor Knut Ekwall och hans maka Theresia, född Pünitz-Burkowitz, som blev så varmt hängivna Tranås-bygden och många, många år bodde på Romanö, vilar på denna vackra plats. De avled 1912 respektive 1933 och en vacker porträttr relief på minnesvården erinrar också om deras rena drag.

Alldeles intill står en annan minnesvård, som drar intresset till sig. Det är en rätt vanlig halvrund sten, utan egentlig bearbetning, som försetts med den enkla inskriften "Micke" samt under namnet årtalen "1886—1914". Bakom den kortfattade inskriften på stenen döljer sig ett människoödes stilla avslutning. "Micke" var nämligen en finsk flicka, som vårdades på Romanäs sanatorium. Hennes tillstånd försämrades och det stod klart, att hon inte skulle kunna räddas. När livets möjligheter krympte samman, och hon dog för dag hade tillfälle att i stillhet betrakta den vackra tavlan av sjö- och Sommen och Blåviks kyrka på andra sidan järden, gav hon uttryck för sin önskan att få sitt vilorum på denna kyrkogård. Så blev också fallet och långt från sitt hem och sina fränder redde hennes vilorum.

T.T. 7.11.57.

Privatägt älderdoms hem — utan några pensionärer.

Inte långt från kyrkan på andra sidan vägen ligger Blåviks älderdoms hem. Det har byggts i sen tid och var väl i gott skick samt är vackert, såväl vad beträffar byggnadskroppen som den stora tomtens och lövsjögrens i bakgrunden. Men genom storkommunreformen behövdes inte längre någon byggnad som hem för de gamla i Blåvik och så uppstod frågan om hur huset skulle användas. Innan den frågan kunde lösas gällde det dock att avgöra, vem som ägde byggnaden. Det blev en grundlig utredning och även långt utanför kommunen följdes denna principiellt intressanta fråga med stort intresse. Församlingen hade ju byggt älderdoms hemmet, men det bestämdes i avgörande instans att storkommunen skulle äga det. Sedan vissa undersökningar gjorts beträffande möjligheten att ordna bostäder för skogsarbetare i huset eller på annat sätt utnyttja det ekonomiskt riktigt, beslöts att försälja fastigheten på auktion. Det blev inte någon stor konkurrens, men huset ropades in av komminister Järnhammars. F. n. användes det bl. a. för utställning av konst — som förut antytts är ägaren mycket konstitresserad — och det är väl inte känt vilken funktion fastigheten sedan kommer att få.

Skolproblemen svårösta på grund av brist på barn.

— Blåvik är en lugn och trivsamt plats och därtill är det ju mycket vackert här, konstaterar kantor Lantz, när vi spörjer honom om hans egen syn på bygden och dess aktuella frågor. Sommen

är ju min barndoms sjö, eftersom jag växte upp i Sommens stations-samhälle, och jag räknar även Blåvik till min hembygd, som jag älskar. Men det är klart, att ibland blir man litet för isolerad här. Det tråkiga är ju att landsbygden avfolkas mer och mer och detta för med sig allvarliga konsekvenser även för skolorna. Här föreligger också planer på indragning. Vi har ju förutom kyrkskolan en skola i Arrebo och de har båda ungefär samma barnantal, vilket i båda fallen är för litet. Skolstyrelsen har länge ventilerat frågan om vad som ska göras. För många småkommuner ser det ut som om storkommunreformen var av ondo, åtminstone hittills. De som styr och ställer hävdar ju bestämt, att man måste se frågorna i stort och tänka på hela kommunen, men i praktiken blir det nog ofta så, att var och en drar på sitt håll och den som är starkast segrar. Man vill väl dock hoppas, att det jämnar ut sig mera i det långa loppet.

I kyrkbyn bor för övrigt snart bara gamla människor. Här är ju inte så många bostadshus, men i fem av dem bor pensionärer.

Ja, det var ju inte så strålande optimistiskt. Men vi konstaterar, att folket i bygden i stor utsträckning har bil eller andra motorfordon och telefon finns litet varstans. Affär finns i byn och det kommer ambulerande charkuteri- och fiskbilar varje vecka. I den mån det finns tillgång till båtar är det ju inte mera än 4—5 kilometer in till Tranås stad, och när sjön ligger frusen brukar Blåviksborna rätt flitigt utnyttja denna breda "bro" med både bilar och andra motorfordon, cyklar och sparkstöttingar. Så Blåvik är ingalunda någon förvisningsort. Men när folkmängden minskas ständigt, ja då blir de kvarvarande förstärkt mer och mer ensamma.

—m.

Tinnkullanäs är välförsett med byggnader

BESÖK HOS GERDA PÅ TINNKULLANÄS

Tinnkullanäs i Blåvik är känt av alla i Sommenbygden. Den gamla gården med anor från medeltiden drar sommartid alla sjöfarares blickar till sig, där den ligger förtjusande vackert på sin udd. Byggnaderna kommer en att tänka på den "gamla goda tiden" med dess seder och bruk, och i den bilden passar Gerda på Tinnkullanäs så väl in. Man säger att hon är ett original — ja, nog är det så... Hon har sina egna mycket bestämda åsikter om saker och ting och vanor som det inte skulle falla någon in att försöka rucka på.

Dagen för vårt besök hos Gerda på Tinnkullanäs är en vacker vintersöndag. Det är 16 grader kallt när vi på morgonen ställer färdan till Eriksbo, varifrån vi till fots skall ta oss vidare till målet. Någon annan farbar väg än sjövägen finns inte. En knappt märkbar gångstig genom skogen till Fiskevik är den enda fasta förbindelsen med yttervärlden.

Det är alldeles vindstilla och röken stiger rakt som ett snöre upp från skorstenarna. Solen har höjt sig över horisonten, men dess sparsamma strålar förmår inte nämnvärt tina upp traktens rimmfrostklädda björkar, som vackert färgas i rosa.

*

Från Eriksbo får vi sällskap med lantbrukare Holger Lindgren, som är granne med Gerda på Tinnkullanäs. Att säga granne kanske är lite överdrivet, ty gårdarna ligger tre kilometer från varandra fågelvägen över sjön. Vi hade tänkt att ta oss fram med spark, men det går tungt i den decimeterdjupa snön och efter en stund ställer vi sparkarna och fortsätter till fots.

Snön gnistrar i solskenet och knastrar under skosulorna. Kringströvande rävar har i stora buker sökt sig över sjön under natten. Det är snart tid för parningslekarna. På Fiskgjuseön syns fiskgjuseboet högt uppe i toppen på en torrtall övergivet.

— Fiskgjusarna kommer igen till våren, det är bra säkert, säger vår följeslagare. Endast ett år under min tid i Eriksbo har de varit borta.

Vi passerar uddar, holmar och öar som alla fått sina speciella namn efter läge, användning osv. I söder ligger gårdarna Fiskevik och i norr ödestället Uddebo. På Färön hade t. ex. den tidigare brukaren av Eriksbo får, men hur djuren kunde finna någon föda att livnära sig på här är närmast en gåta. Storön, Svältön, Hjärtön är andra önamn som dyker upp. Vid stranden mot Boxholmsället skall det en gång i tiden funnits en likbod. Här ställdes liken in för att efter sjöfärden fraktas vidare till Ekeby kyrkogård. På Sjonäs står nu en sommarstuga, men tidigare fanns här ett torp bebott av Johan "Pelle", som skall ha varit skomakare och lite av varje. Även Klevudden var en gång bebott. Det enda som nu finns kvar av bebyggelsen är en gammal grå lada i skogsbyn.

*

Det finnes mycket att berätta om gammal bebyggelse i denna del av Sommen, men vi skyndar oss fram till Tinnkullanäs. Alldeles vid sjöstranden ligger den gamla smedjan och fiskboden. I smedjan har hammarslagen tystnat för länge sedan, men fiskboden får alltså göra tjänst. Sommartid hämtar Gerda ut sina nät och förser sig mig färsk och fin fisk. Det finns många byggnader på Tinnkullanäs, däribland två

boningshus. Med undantag av bastan, som nu delvis fallit ihop och bör ha några hundra år på nacken, så är bebyggelsen inte särskilt gammal. Att det funnits folk här sedan lång tid tillbaka bär dock mycket vittnesbörd om, inte minst de talrika fynd av stenxor och andra föremål man funnit i åkrarna.

Gerda på Tinnkullanäs — fröken Gerda Gustafsson — tar emot på verandan. Inte för att hon är så glad över besök, nej, det föll sig nog bara så. Även om det är söndag så har man ju vissa utesslor att sköta om... Det blir prat lite fram och tillbaka, varvid t. o. m. sputnikarna kommer in i bilden.

— Om jag sett sputnikarna! Nej, bevars, dom hinner man nog med att få se, det lär väl snart komma att vimla av sådana i luften.

Det finns elektriskt ljus framdraget till Tinnkullanäs, men Gerda håller sig fortfarande till fotogenen, det blir billigare så, menar hon... Därför nöjer hon sig med batteriradio. Det bästa med den är att den talar om hur vädret skall bli. När man sommar som vinter är beroende av sjön så måste man veta något så när hur väderleken kommer att bli från dag till dag. Men radion förmedlar långt mer kunskaper än så. Gerda på Tinnkullanäs står inte främmande för vare sig politik eller andra dagsaktuella frågor.

*

En gammal träskovel, ett slagbord och en stol, likaså av äldre datum, på verandan skvallrar om att det finns mycket gammalt på gården. Inne i stugans finrum fin-

ner vi också flera rariteter, bl. a. en väckerbyrå som gått i arvflera släktled. Vi fäster också ögonen på några gamla stolar, som lär ha snidats av en stolmakare Slättingen i Malexander. Vägarna är klädda med en förnämlig tapet, vilken stutit kvar sedan huset byggdes. På väggarna hänger porträtt och målningar. Över Stellan Mörners Hymn till Fosterlandet ses Gustav V och drottning Victoria i ett fotografi från 1911. En inramad korsstyngsduk vittnar om äldre tiders förnämliga broderikonst.

På Tinnkullanäs finns också ett välfyllt fotografialbum. Bland alla korten fäster vi oss vid ett skolkort taget utanför Blåviks skola 1903. Lärare var magister Rydin. En bild från sågbacken på Tinnkullanäs visar hur den då blinde 95-åriga kärngubben Gustav Älg säger ved med sin "enbågasåg". Älg var ett energiknippe av sällan skådat slag och historierna om honom är många. Han arbetade nästan dag och natt och att få se honom bära hem ved på ryggen var ingen ovanlighet. Därtill var han fordrande och sträng, sägs det, men så var också Tinnkullanäs på sin tid en av de mest betydande gårdarna i socknen. Under många år var han kyrkovärd i Blåvik, ett uppdrag som gick i arv till sonen David Gustavsson.

Många personer och händelser av skilda slag passerar revy, men Gerda känner igen och kommer ihåg allt. Då och då leker ett leende på hennes läppar och ett korthugget skratt söker sig ut i det kylslagna rummet, som mäter en minusgrad...

*

Gården är förfallen. Akerjorden ligger för fåfot eller har planterats med skog. Visst kan det tyckas vara synd, allrahelst som det är en utmärkt god jord, men hur skall man kunna driva ett nutida modernt lantbruk i fullständig avsaknad av landförbindelse? Brukare av gården efter David Gustavsson var Karl Johansson, som i sin tur överlät arrendet till sonen Evert Johansson. Med ett kort gästspel av en utsocknes arrendator avslutades jordbrukseran för omkring tio år sedan.

Vi tar Gerda på Tinnkullanäs i hand till farväl. Handen är tunn men seg, garvad och tränad av otaliga rodder över Sommen. Hon är en mästare i att ro... Thor

Konstauktionen i Blåvik gav pengar till Blåviks Ungdomsby

Solen gassade och det var varmt och vackert på lördagen då den årligen återkommande konstauktionen hölls vid Blåviks Ungdomsby, som det förra ålderdomshemmet döpts om till. Kom-

minister Nils Järvhammar var auktionsförrättare och skuggade sin svettglänsande panna med auktionsklubban och kisade mot solen under det han presenterade de olika konstverken av mer eller mindre god kvalitet. Sammanlagt var 135 tavlor utställda i lokalerna och nära trehundra intresserade hade kommit ut till Blåvik.

Dagens bästa pris 2.000 kr betingade en tavla av Olle Olsson Hagalund och en landskapsmålning av Gideon Börje klubbades bort för 1.500 kr. Gideon Börje tillhör gruppen Färg och Form i Stockholm.

Vidare såldes flera tavlor av A. Hellman, E. A:son Thors och Inge Törner, vilka betingade priser mellan 100—200 kronor.

Inkomsterna från denna konstauktion kommer att gå till Blåviks Ungdomsby. Namnet kanske förvillar, då "byn" hittills endast består av den gamla vitmenade byggnaden, som förut tjänstgjort som ålderdomshem. Men meningen är att här skall byggas flera hus, berättar komminister Järvhammar vid ett samtal med Tranås-Posten. Olle Olsson Hagalund, som stundom brukar vistas ute i Blåvik, har själv givit platsen detta namn och lovat att måla en skylt vid ingången till byggnaden.

Det är meningen att vi här skall starta en skola för ungdomar, berättar komminister Järvhammar. Helst skulle jag vilja se att vi kunde bygga en folkhögskola här, men då gäller det att först få de statliga myndigheterna intresserade av projektet. Denna folkhögskola kommer i så fall att få ett mycket vackert läge i närheten av sjön och invid Blåviks vackra kyrka, omgiven av tät granhäckar.

Vid auktionen utlottades en tavla kallad "Magdalena" av Otto Klank och den vanns på lott nr 91, som innehåller av hr Stig Johansson, Tranås.

8C måndag 4 augusti 1958 9

Boxholm

Frikostig donator i Ekeby

Fältkamrer Sven Johan Bergman var en på sin tid betydande man i Ekeby. Särskilt har han gjort sig känd som frikostig donator. Han föddes 1785 i Säby, kom 1803 på häradsskrivarekontor och antogs 1805 på landskontoret i Jönköping. Han blev 1810 mönsterskrivare vid Jönköpings regemente. Denna befattning innebar, att han förde militära räkenskaper och avlöningslistor. Så småningom steg han ytterligare i graderna, blev 1824 vice auditör och 1832 fältkamrer. Boarps egendom i Ekeby inköpte han 1814 och flyttade genast dit.

S. J. Bergman var en förmögen man, som ägde gårdar i Ekeby, Torpa, Asbo och Tjärstad. Han tog livligt del i Ekeby allmänna angelägenheter och gjorde gärna sin röst hörd på sockenstämmorna. Särskilt nitälskade han för den begynnande folkskolan och för fattigvården. Men han beskrives också som en ganska barsk herre, utrustad med stark vilja och bestämda åsikter. Flera gånger ingav han skriftliga protester och reservationer till sockenstäm-mobeslutet.

Ekeby sockenbibliotek bildade han 1858 genom en gåva på 500 rdr riksmünt. Han skriver i gåvobrevet: "Av tacksamhet emot Gud, som välsignat min del, och av välvilja för Ekeby församling, varav jag nu 44 år varit medlem och vilkens väl jag alltid åsyftat, och deltagit i alla kommunala befattningar så länge min hälsa och kroppskrafter därtill kunde användas och sedan detta förhållande några år sedan upphört, anslår jag härmed som fortsättning av mitt bemödande Femhundra Riksdaler Riksmünt. till grundfond för ett länebibliotek..."

En fond på 1.500 rdr avsatte han till fattiga skolbarns beklädning, böcker m. m. En ganska märklig donation kom 1860. Då stiftade han ett siags pensionsfond på 3.000 rdr, vars avkastning skulle utdelas till hans "jord- och statorpare", som oklanderligt tjänat i minst 20 år. Den årliga pensionen till var och en utgick med högst 20 riksdaler. Men den största donationen

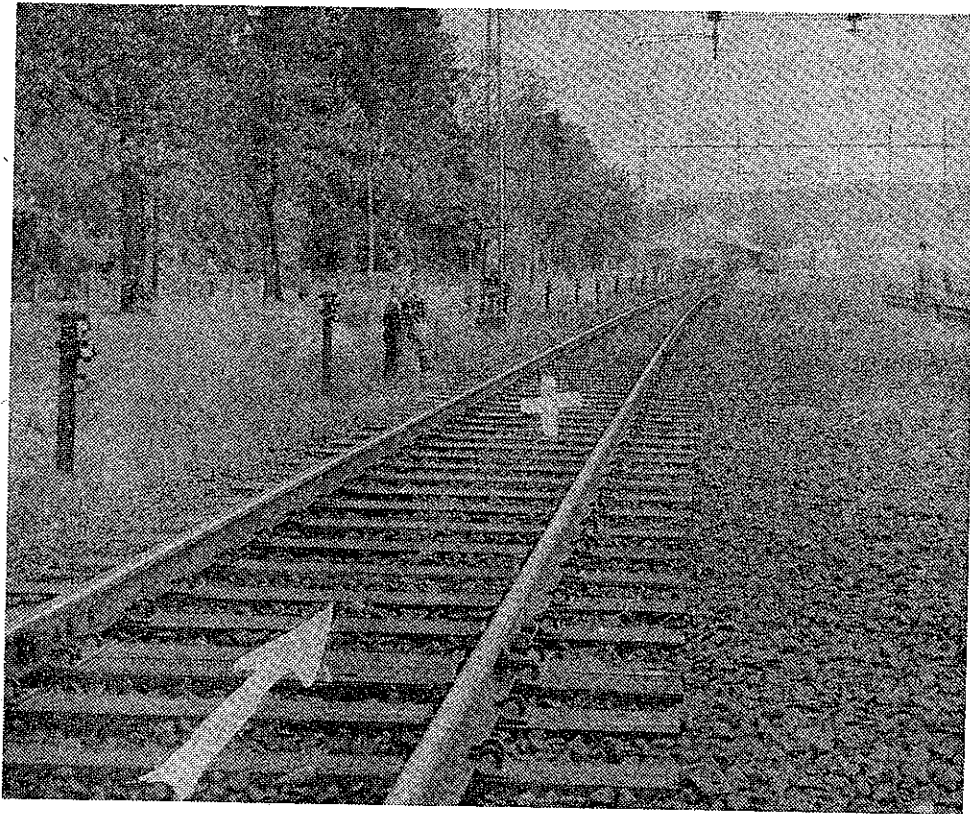
Fältkamrer Sven Johan Bergman, Ekeby

gjorde han i samband med Blåviks församlings bildande 1866. Han synes ha varit mycket angelägen att få den södra delen av det stora Ekeby till en särskild församling. Detta möjliggjordes också genom hans frikostiga gåvor. Sålunda donerade han plats för kyrka, kyrkogård och sockenstuga, 1/2 hemman till prästboställe, 5.000 rdr till kyrkobyggnad samt 3.000 rdr som tillskott till prästens lön. Somebygd eller Blåvik skulle den nya socknen heta; det blev alltså Blåvik.

Den verksamme, kraftfulle fältkamrern avled nära 83-årig 1868. Han var gift med Anna Maria, f. Ahlfors, som levde 1787—1865.

Baptisterna har under veckohelgen hållit familjeläger i sitt sommatorp Öna, där ganska många infunnit sig på lördagen, då ett omväxlande program avslutades med brasafton. Vid söndagens förmiddagsgudstjänst predikade hr William Viktorsson. Dessutom förekom duettsång. Grupp-samtal hölls över ämnet evangelisation. Vid eftermiddagens lägergudstjänst predikade hr Mauritz Eklund och även nu förekom duettsång.

Tre tågödade i Sommen

Pilen visar Nordexpressens färdriktning, korset platsen för sammanstötningen

Olyckan aktualiserar problem om övergång

60-årig handlanden Birger Fritz och dennes 26-åriga son, tallarbetare Bengt Fritz, Bergåkra, Sommen, samt en jämnårig exerciskamrat till Bengt, sågverksarbetare Sigge Gustafsson, Elmhult, Ohå bruk, dödades ögonblickligen, när de på lördagen påkördes av nordgående Nordexpressen på Sommens bangård.

Tåget, som passerar denna station utan att stanna, framfördes med cirka 120 km. Tågpersonalen hade ingen möjlighet att kunna stoppa tåget, då de tre upptäcktes först i sista stund. Sikten är visserligen rätt god på båda hållen på olycksplatsen men skymms sedan åt Tranåshället av en kurva. Olyckan inträffade ungefär mitt emellan denna kurva och stationshuset. Männens stod på det spår, där Nordexpressen framfördes, och de hade tydligen helt sin uppmärksamhet riktad mot ett försenat södergående godståg på utgående från Sommens station. Godstågets buller gjorde att de inte hörde det ankommande expressståget. De träffades av loket och slungades med oerhörd kraft av spåret. På norra stationsområdet finns en övergång, men på södra, där olyckan inträffade, finns det ingen.

De tre männen hade från den intilliggande landsvägen via ett lågt staket tagit sig ut på spåret för att fortsätta ned till Sommen, som gränsar till banområdet. Där hade handlande Fritz sin motorbåt. De medförde fiskredskap. Tågklararen på Sommens station såg männen passera på landsvägen och var också först att larina efter olyckan. Männens visade då inga som helst livstecken.

Olyckan inträffade redan kl. 4.47, men först efter flera timmar kunde man fastställa Sigge Gustafssons identitet. Hans bil stod parkerad på värdfolkets gård och i den låg körkortet. Han var på besök hos sin exerciskamrat. Handlande Fritz var född i Sommen, drev på sin tid speceriaffär i Norrbo i Rinna, i Vellanda, St. Rör på Öland, Smedby utanför Kalmar och återkom för cirka 10 år sedan till Sommen, där han en tid drev en liknande rörelse. Sonen Bengt arbetade först hos fa-

dern, senare hos Eliassons herr-ekipering i Tranås och var nu anställd vid Stigaverken i Tranås. Han var ogift. De efterlämnar maka och dotter respektive syster.

Olyckan har ånyo aktualiserat den gamla frågan om en övergång på södra bangårdsområdet. En skylt vid plattformsovergången vid stationshuset förbjuder envar att vid laga ansvar beträda spårområdet. Överträdelse kan medföra ansvar, heter det. Området är

således avlyst. Men nu finns det många Sommenbor som har sina båtar i Sommen utmed den strand som gränsar intill järnvägens område och för att komma till dem måste de passera bangården. Frågan är då om stationspersonalen skall hindra allmänheten från att beträda spåren. Någon annan väg till båtplatserna finns inte.

Sommartid anordnas ofta utfärder på sjön, varvid båten läggs till ungefär hundra meter söder om stationen. För att komma till båten måste deltagarna, som stundom uppgår till både hundra och tvåhundra, ta vägen över spårområdet med alla de risker

det innebär. Man kan knappast förbjuda båtägare eller lusttursresenärer att ta sig ned till eller lägga till vid sjökanten. Men hur skall man kumma ta sig över spårområdet, när det inte finns någon övergång. För någon tid sedan framlades från Sommenhäll ett förslag till lösning innebärande att nuvarande skylt skulle utbytas mot en med texten: Beträdes järnvägens område sker det helt på den passerandes egen risk. Fara för överkörning. Även två andra tänkbara lösningar anvisades. Nämligen att en s. k. trävandring skulle anordnas över spåren mittför stationen som fortsättning på nuvarande övergång till plattformen cirka 15 m fram till sjökanten. Vidare att anvisningsskyltar skulle uppsättas utmed strandområdet som hänvisar allmänheten till övergångsstället mittför stationen. På så sätt skulle stationspersonalen kunna ha ögonen på den som passerar över järnvägens område på ett helt annat sätt än nu. Olycksriskerna skulle i varje fall minskas i någon mån.

Från högre SJ-häll fick man det beskedet: Att anordna övergång med trävandring vore att medge trafik över spåren, ett medgivande som skulle medföra stora risker för SJ. Allmänheten skulle i stället vinnas för att beträda bangården och att beträdanden av den sker på egen risk. Allmänheten skall hänvisas till vägövergången i norra ändan av bangården, löd beskedet. Det är SJ:s syn på saken. Under tiden fortsätter den olagliga gångtrafiken på området och så inträffar sådana olyckor som lördagens.

Är då vägövergången i norra ändan en lösning? Den leder över till ett industriområde med fem företag med närmare 150 anställda. Då de passerar vägövergången fyra till sex gånger per arbetsdag, tar de stora risker. För att nu inte tala om alla stora transporter som går den vägen. Industriidkarna är inte så trakterade av att vägövergången blir allmän med tanke på den stora brandfaran sommartid. En slängd halvrukt cigarett bland brädstaplarna kan innebära en katastrof. För övrigt är det enskilt område.

Men vad som är ännu värre. Via denna vägövergång tar sig barnen ned till Sommens fritidsområde och badplats. Olyckstillbud har inte saknats. Och nu kommer från samhällsföreningen och industrihäll att resas bestämda krav på att fasta övergångsställen upprättas omedelbart. Det blir dyrbart att lösa den frågan, men människoliv är dyrbarare.

60 25.8.58.

De omkomna

Sieze Gustafsson

Burger Fritz

Bengt Fritz

Döde

Min älskade Make,
vår käre Far,
Farfar och Morfar

Elias Baard

* 17/4 1882

i Västra Harg

har i dag lugnt och stilla insomnat i tron på sin Frälsare, djupt sörjd och saknad och i ljus och tacksamt minne bevarad av oss, syskon, släkt och vänner samt Sommens Baptistförsamling.

Sommen den 12 januari 1959.

MARTA

Axel och Alice
Elsa och Waldemar
Anna Lisa och Lennart
Barnbarnen

O Jesus, hur ljuvt är Ditt namn
Det talar om nåd och försoning
Död är nu min fridsälla hamn
Mitt fäste, min eviga boning.

Jordfästningen äger rum söndagen den 18 januari kl. 12 i hans söndagshem, Ellmkapellet, Sommen. Enligt den avlidnes önskan torde i stället för blommor ett bidrag insättas på Sällskapet Svenska Baptistmissionen, Stockholm, postgiro 2397.

Härmed tillkännagives att vår
ävhällne chef

Fabrikör

Elias Baard

stilla avlidit

Sommen den 12 januari 1959.

Sommens Mössfabrik AB
AB Elias Baard
Axel Baard
Personalen

Fabrikör Elias Baard.

På måndagsmorgonen avled hastigt fabrikör Elias Baard, Sommen. Han har under många år varit en av samhällets mest inflytelserika män, som industridkare, affärsman, kommunalman och inte minst i dess religiösa liv. Inom skilda läger efterlämnar han minnet av en kunnig och driftigt ledare med nästan otrolig arbetsförmåga men först och sist en hedersman med djupt mänskliga aspekter på tidens frågor.

Den avlidne var född i Västra Harg den 14 april 1882 och sålunda i sitt 77:e år. I mycket unga år fick han känna på tidens hårdhet, när fadern dog och modern blev ställd ensam med tre barn. Samtidigt fick han dock möta mänsklig välvilja och kärlek på ett sätt som säkert i hög grad präglade hans egen karaktär och karriär. När fadern begravdes tog nämligen handlanden Aron Magnusson i Boxholm med sig femåringen hem, och han växte sedan upp i mycket god miljö tillsammans med familjens son, nuvarande fabrikör Levi Magnusson. Familjen flyttade till Sommen, där Elias växte upp och började göra nytta för sig i Magnussons affär. Ännu finns det åtskilliga som minns om "Elias i boa" och följt den unge mannens utveckling genom åren. Han övertog år 1906 vid bara 24 års ålder denna affär och drev den senare till 1920.

Emellertid hade Baard jämsides med sina affärsmannaambitioner även andra vyer. Han var en tid ledare för en av Carl A. Wigén i Tranås driven filial i Sommen men startade 1922 Sommens mössfabrik, vilken han drev som egen firma till 1943, då företaget blev aktiebolag. Han har ända till sin död stått kvar som verkställande direktör i företaget, även om sonen disponent Axel Baard länge varit dess driftsledare och chef. Under många år reste han själv för sin firma och han förskaffade sig därvid mycket goda kontakter inom ett vidsträckt distrikt.

Såväl det kommunala livet i allmänhet som Sommens samhällsfrågor i synnerhet intresserade i hög grad fabrikör Baard. Före inkorporeringen var han sålunda engagerad i Säby kommunalfullmäktige, skolstyrelsen, brandstyrelsen, byggnadsnämnden och vägstyrelsen. Inom Sommens samhälle stod han bakom initiativet, när vattenförsörjningen ordnades genom Högskogsbrunnen. Han trädde verksamt till när Sommens lädfabrik genomlevde en kris 1927 och grundade det nya bolaget

Lokalombud i Osterbymö: Bert

I Osterbymö missionskyrka

hölls på lördagskvällen evangelistmöte. Chalmar Nyman, Torpa, läste som inledning liknelsen om den förlorade sonen och pastor Henry Norin, Vaggeryd, berättade personliga upplevelser i anslutning till detta ämne. I programmet ingick även sång till strängmusik.

Även i söndagens förmiddagsgudstjänst var evangelist Nyman mötesledare och pastor Norin predikade. Ett par sånger utfördes av damkvartetten.

I Torpa missionskyrka

predikade vid söndagens gudstjänst pastor Carl-Ivar Hillas. Månadsoffer uppbars och inbringade 730 kr. I anslutning till gudstjänsten hölls nattvardsfirande.

Sunds pensionärsförening

höll på söndagen årsmöte i pensionärshemmets gillesal i Osterbymö under god anslutning. Föreningen består av ett 80-tal medlemmar. Till föreningens ordf. valdes Viktor Karlsson, Dalhem, Forsnäs, och till styrelse i övrigt Evert Lööv, Lövsstad, kassör, fru Astrid Kvist, Skogshult, sekr. samt Emil Johansson, Fridenborg, Hjalmar Johansson, Högstomfa, och Karl Wikström, Gläntan. Till revisorer valdes Karl Palm, Gustav Ytter och Axel Johansson Kyrkoherde Lundborg talade och fru Lundborg underhöll med musik.

I Sommens möbelfabrik var han en tid delägare och han var på sin tid chef för dåvarande Malmö folkbanks avdelningskontor i Sommen. Vid Sommens mössfabriks 25-årsjubileum 1947 donerade han goda belopp till idrottsplats, friluftsområde och kyrkoård. Han var också initiativtagare till Sommens kommunalförening, som betytt mycket för samhällsinitiativen.

Allt sedan unga år var fabrikör Baard klart orienterad ifråga om sin religiösa livsupfattning och från 1896 medlem av Sommens baptistförsamling. Här har han gjort sina insatser på praktiskt talet alla poster under årens lopp, innehaft olika funktioner inom styrelsen, varit verksam som lokalredaktör, stått som söndagsskoleföreståndare under femtio år varit aktiv i församlingens sång- och musikliv m. m. och kassörssvlsan lämnade han så sent som vid det senaste årsmötet. Inom norra Smålands distriktsnämndens förbund, senare norra Smålands distriktsförening av baptistförsamlingar, nedlade han under årens lopp ett mycket omfattande arbete.

Sist men inte minst efterlämnar den avlidne minnet av en fast kristlig karaktär, som med sina ledare- och affärsmannaegenskaper förenade en mänskligt ödmjuk syn på tidens händelser och medmänniskorna. Det är många inom vida kretsar som under årens lopp kommit i åtnjutande av hans initiativkraft och varma intresse för nästans väl. Att han därtill var utpräglad humoristisk till sin läggning gjorde kontakterna otvunget angenäma.

Närmast sörjande är maka, Märta, född Nordvall, sonen Axel, disponent och chef för Sommens mössfabrik, dottern Elsa, gift med fabrikör Waldemar Bentfors, Motala, och dottern Anna-Lisa, gift med köpman Lennart Dahlström, Motala, barnbarn samt två syst-rar.

D. A.